

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

Bakalářská diplomová práce

**Prostředky syntaktické roviny jako nástroj
ovlivnění recipienta publicistických komunikátů**

Monika Rybenská

Česká filologie se zaměřením na editorskou práci ve
sdělovacích prostředcích

Vedoucí práce: Mgr. Jindřiška Svobodová, Ph.D.

Olomouc 2017

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma Prostředky syntaktické roviny jako nástroj ovlivnění recipienta publicistických komunikátů vypracovala samostatně za použití v práci uvedené literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Olomouci dne

podpis

Poděkování:

Srdečně děkuji Mgr. Jindřišce Svobodové, Ph.D., za odborné a svědomité vedení, za cenné rady a vstřícný přístup během psaní této bakalářské práce. Také děkuji své rodině a přátelům za velkou podporu.

OBSAH

Úvod.....	6
1 Metodologické podklady	8
2 Komunikace	10
2.1 Komunikační složky výpovědi	10
2.2 Mediální komunikace.....	10
2.3 Publikum	11
3 Publicistický styl.....	13
3.1 Zpravodajství.....	13
3.2 Televizní zpráva a televizní zpravodajství.....	14
3.3 Požadavky na zpravodajství	15
3.3.1 Objektivita zpravodajství	15
3.3.2 Vyváženost a nestrannost.....	16
3.3.3 Informační kvalita.....	16
4 Metodologie	18
5 Analýza.....	19
5.1 Česká televize.....	21
5.1.1 Marcela Augustová.....	21
5.1.2 Michal Kubal.....	30
5.1.3 Daniela Písařovicová	35
5.1.4 Jakub Železný.....	40
5.2 TV Nova.....	46
5.2.1 Lucie Borhyová a Reynolds Koranteng	47
5.2.2 Renáta Czadernová a Petr Suchoň.....	55
Závěr	65
Anotace	67

Resumé.....	68
Seznam použité literatury.....	69
Seznam tabulek.....	72
Seznam příloh.....	73

ÚVOD

V předkládané bakalářské práci se zaměříme na persvazivní funkci výrazových prostředků syntaktického jazykového plánu u moderátorů hlavního večerního zpravodajství České televize a TV Nova.

Televizní zpravodajství k mnoha lidem pravidelně přináší aktuální informace z domova i ze světa. Pro práci jsme si vybrali hlavní zpravodajské relace dvou nejsledovanějších českých televizních stanic, veřejnoprávní a soukromé, abychom mohli posoudit, zda se vysílání v obou médiích liší i na úrovni výrazových prostředků. Konkrétně se zaměříme na vybrané prostředky syntaktického jazykového plánu, užití se záměrem zapůsobit na recipienta a následně si udržovat jeho pozornost, případně ovlivnit způsob jeho recepce předkládaných informací.

Materiálovou bázi pro analýzu jsme získali přepisem vydání zpravodajských relací odvysílaných na podzim roku 2016, při opatření přepisů jsme využili databázi monitoringu českých médií Anopress. Relace jsme vybírali tak, aby všichni z moderátorů byli zastoupeni ve stejném poměru. Jednotlivě budeme analyzovat jejich vstupy v televizním studiu. V projevech mluvčích se zaměříme např. na slovosledné variování či na práci s modalitou, ale i na využití prostředků řečnického stylu.

V úvodních kapitolách se nejprve zaměříme na mediální komunikaci a publikum obecně, dále na publicistický styl, zejména na jeho odnož zpravodajství. Věnovat se také budeme normativním požadavkům, na které je ve zpravodajství kladen největší důraz, a to na objektivitu, neutralitu a informační kvalitu. V praktické části aplikujeme informace, získané z teoretické části, na prostředky syntaktické roviny a zdůvodníme si, proč se zaměřujeme právě na konkrétní vybrané jevy.

Vycházíme z předpokladu, že ve veřejnoprávním médiu budou moderátoři hlavní zpravodajské relace respektovat požadavky zpravodajských žánrů, tedy předpokládáme absenci užití prostředků směřujících k ohrožení objektivitě či ke snížení informační kvality. Komerční média naopak někdy cílí především na vysokou sledovanost, a to právě na úkor informačních kvalit a objektivitě sdělení.

Cílem této práce je zjistit, jaké možnosti výrazových prostředků s potenciálem porušit objektivní, neutrální a informační aspekt výpovědi nabízí syntaktická rovina profesionálním mluvčím. Nejprve si stanovíme několik výzkumných otázek založených na stanovených hypotézách, na které se v závěru praktické části pokusíme odpovědět. Při analýze jsme se rozhodli použít kvantitativní výzkumnou metodu, během výzkumu si nasbíráme potřebná data, která si kvantifikujeme v příložených tabulkách, abychom mohli konstruktivně srovnat texty obou médií a dojít k určitému závěru.

1 METODOLOGICKÉ PODKLADY

Jak jsme již uvedli výše, hlavním podkladem této bakalářské práce jsou záznamy z hlavních zpravodajských relací Televize Nova a České televize.

Obě televizní stanice si vedou archiv svých pořadů na webových stránkách. Na rozdíl od ČT1, v jejímž archivu lze dohledat záznamy zpravodajských relací starších dat, TV Nova na svém webu uchovává záznamy pouze dva týdny. Právě tento fakt rozhodl o časovém rozmezí, ze kterého jsme vybírali dané nahrávky, tedy z měsíců září a říjen 2016.

K přímo úměrnému množství jsme zvolili u České televize dva záznamy Událostí na každého moderátora a u TV Nova připadaly dva záznamy Televizních novin na moderátorskou dvojici. To znamená osm záznamů z ČT1 a osm záznamů z TV Nova. Všechny zpravodajské relace mají podobnou délku trvání. U TV Nova jsou relace dlouhé kolem čtyřiceti minut a relace moderátorů ČT1 trvají kolem čtyřiceti pěti minut. Náš zájem je ale orientován výlučně na vstup moderátorů ve studiu. Celkový počet příspěvků je 227 u ČT (průměrně vychází 56 vstupů na jednoho moderátora) a 153 příspěvků u TV Nova (průměrně vychází 38 vstupů na moderátora).

Po zvolení nahrávek jsme si pořídili jejich přepisy, a to s využitím databáze Anopress. Anopress IT, a.s. je dodavatel profesionálního monitoringu médií a v České republice působí od roku 1997. Ve spolupráci s jednotlivými vydavateli vytváří ojedinělou databázi monitoringu českých médií, jehož archiv sahá do roku 1996. V archivu se nachází plné texty novinových a časopiseckých článků, doslovné přepisy televizních a rozhlasových relací a zprávy z internetových serverů.¹ Texty námi vybraných relací TV Nova nebyly téměř přepsané, což mohlo být způsobeno malým časovým odstupem nebo špatnou spoluprací, proto jsme si je museli přepsat sami.

Vycházíme z předpokladu, že zpravodajské pořady dbají na kvalitu zprostředkovaných informací, které by měly být aktuální, ucelené a ověřené, je tedy

¹ O nás, Anopress IT, a.s. [online] © 2017 Anopress IT [cit. 21.3.2017] Dostupné z: <http://www.anopress.cz/anopress>

důležité, aby média disponovala spolehlivými zdroji informací. Kromě informativnosti se důraz klade také na objektivitu a nestrannost, média by měla předkládat nové informace a umožnit recipientovi utvořit si vlastní názor na ně. Požadavky na zpravodajství budou detailněji rozepsány v kapitole 3.3.

Předpokládáme také to, že v hlavních zpravodajských relacích budou moderátoři ve svých vstupech respektovat a dodržovat požadavky kladené na zpravodajské žánry a nebudou záměrně užívat prostředků směřujících ke snížení informačních kvalit či objektivity, ale budou usilovat především o získání a udržení pozornosti předpokládaného recipienta. Cílem této práce je jednak potvrdit pravdivost těchto hypotéz, jednak zjistit, jaké možnosti nabízí při ovlivnění recipienta profesionálním mluvčím právě syntaktická rovina.

Kromě vyvrácení či potvrzení těchto širě formulovaných předpokladů se pokusíme odpovědět na několik dalších, konkrétnějších otázek:

1. Je u některých mluvčích využíváno prostředků syntaktické roviny k narušení objektivity či informačních kvalit?
2. Jaké výrazové prostředky mohou působit jako aktivní prvky při ovlivnění předpokládaných recipientů?
3. Dodržují televizní stanice požadavky kladené na zpravodajské žánry?
4. Jak významně se mohou lišit výrazové prostředky jedné roviny v projevech mluvčích vystupujících v identickém pořadu?
5. Vyskytují se rozdíly v hlavní zpravodajské relaci veřejnoprávní a komerční televizní stanice?

2 KOMUNIKACE

2.1 Komunikační složky výpovědi

Výpověď je produktem, výsledkem komunikačního aktu realizovaného mezi mluvčím a adresátem. Důležitým znakem výpovědi je to, že má určitý věcný (propoziční) obsah a komunikační (výpovědní) funkci. Výpověď je vytvořena s nějakým komunikačním cílem mluvčího ve vztahu k adresátovi, který ji pak musí interpretovat, tedy jí především úspěšně porozumět. Pro úspěšnou komunikaci je důležitá spolupráce mezi komunikanty, založená na dodržování konverzačních zásad, tj. zejména na dodržení požadavku informovanosti, pravdivosti, jednoznačnosti apod.²

2.2 Mediální komunikace

Mediální komunikace patří mezi nejvlivnější druhy sociální komunikace a lze ji považovat za součást veřejné komunikace. Realizuje se výlučně ve veřejném prostoru, prostřednictvím médií. Během 20. století získává také označení masová komunikace z důvodu jejího dosahu a mediálních účinků.³

Pojem „médiu“ pochází z latiny a znamená prostředníka, činitele, který něco zprostředkovává. V oboru sociální komunikace tedy médium zprostředkovává někomu nějaké sdělení, může se tím definovat jednak technologie, jednak i lidé, kteří vytvářejí mediální obsahy. Primárním prostředkem komunikace je přirozený jazyk a prostředky neverbální komunikace, jsou ale limitovány zachováním jednoty místa a času. Tím se liší sekundární média, tedy veškeré technické vymoženosti překonávající časovou a prostorovou omezenost (obrázky, písmo apod.). Neustálý rozvoj médií vedl ke vzniku terciálních médií (masová média – tisk, televize,

² DANĚŠ, František, GREPL, Miroslav a HLAVSA, Zdeněk. *Mluvnice češtiny 3*, 1987, s. 306–310

³ REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*, 2004, s. 102

rozhlas), stále více byl využíván jejich komerční a v krajním případě až manipulativní potenciál. Nástupem a rozvojem počítačových sítí a internetu vznikají kvartární média, uplatňována v digitálním světě se síťovým publikem, kdy se příjemci sdělení zároveň stávají produkty mediálního obsahu.

Důležitým rysem médií je, že nemají bezprostřední kontakt s příjemci (publikem), setkávají se s institucionalizovanou a nepřímou zpětnou vazbou, např. prostřednictvím průzkumu veřejného mínění, sledováním počtu návštěv internetových stránek apod., tzn. kultura médií je svým způsobem jednosměrná a je zaměřena na velmi obecně charakterizované publikum. Mediální sdělení jsou určitým druhem zboží nabízejícím obsahy zábavné, novinářské a reklamní.⁴

2.3 Publikum

Chápání publika není jednotné, není statickou kategorií, ale proměňuje se spolu s podmínkami, ve kterých se užívá. Prvním a historicky starším přístupem pojmání publika, jeho role a chování je předpoklad publika jako pasivního (bezmocného, závislého) účastníka mediální komunikace. Publikum je v této koncepci pasivní v příjmu sdělení a pouze reaguje na podměty vycházející z médií jako na jakýkoli jiný podnět. Média účinně působí na myšlení publika a postoje jednotlivců, kteří tomuto působení ale nejsou schopni čelit. Pasivním publikem se zabývala např. empirická studia nebo frankfurtská škola. Od 60. let 20. století se mění pohled na publikum, do centra zájmu se dostává individuální uživatel a publikum je považováno za aktivního činitele mediální komunikace. Zájem o roli publika a jeho podíl na fungování mediálních systémů ještě vzrostl během 70. a 80. let, kdy byly zkoumány různé skupiny publika a jejich přijímání různých médií a žánrů či rozdílné společenské a kulturní postavení. S digitálním přenosem dat vzniká i interaktivní publikum, které se ve větší míře aktivně podílí na konečné podobě konzumovaného sdělení a průběžného pozměňování mediálního výstupu.

⁴ JIRÁK, Jan a KÖPPOVÁ, Barbara. *Masová média*, 2015, s. 36–44

Mediální publikum lze také rozdělit typologicky, a to především podle typu média (čtenářská obec (tituly), televize, rozhlas, film apod.).⁵

⁵ JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*, 2015, s. 218–231

3 PUBLICISTICKÝ STYL

Publicistický styl je jedním z funkčních stylů současné češtiny, uplatňovaný v oblasti žurnalistiky. Žurnalistika je nadřazeným pojmem pro zpravodajství a publicistiku a mezi její nejdůležitější funkce patří funkce informativní, persvazivní (přesvědčovací) a působící, ovlivňovací. Intenzivnější badatelské pozornosti se publicistickému stylu dostává až v 1. pol. 50. let. 20. století, a to přibližně od lingvistické konference věnované stylu a stylistice v Liblicích v roce 1954. Publicistický styl patří mezi styly objektivní a je dynamický. Můžeme ho ještě dále dělit na dílčí funkční styly, a to na zpravodajský styl, publicistický styl analytický a na publicistický styl beletristický. Vybrané televizní relace večerních zpráv, kterými se v této práci budeme zabývat, řadíme do stylu zpravodajského. Typické pro zpravodajský styl je přinášet informace o nových a aktuálních tématech a nezaujatě a stručně uvádět co, kdy, kde, jak a proč se stalo.⁶

3.1 Zpravodajství

Zpravodajství je termín, označující jak přípravnou fázi hledání a výběru informací, tak i jejich sdělování prostřednictvím žurnalistických projevů. Je založeno na faktech a událostech, jež vyhledává, shromažďuje, třídí, interpretuje a předává prostřednictvím médií publiku. Mělo by tak veřejnosti poskytnout dostatečné množství objektivních informací na utvoření vlastního názoru. Kromě objektivnosti by mělo být zpravodajství vyvážené, nepředpojaté a nestranné, poctivé, aktuální, včasné, srozumitelné a informace by měly být ověřené.⁷

Existují aspekty, jež ovlivňují důležitost a zajímavost zprávy. Například událost má šanci stát se zprávou, pokud je kulturně blízká dané společnosti, probíhá-li v aktuálním a krátkém časovém intervalu, je-li jasná a jednoznačná, nečekaná apod.

⁶ ČECHOVÁ, Marie, KRČMOVÁ, Marie a MINÁŘOVÁ, Eva. *Současná stylistika*, 2008, s. 245–263

⁷ OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*, 2011, s. 19

3.2 Televizní zpráva a televizní zpravodajství

Zpravodajství je základem programu každé seriózní televize, jelikož je jedním z mála pořadů s neměnným umístěním, je vysíláno živě a má časově pevně stanovený začátek a konec. Kromě relací vysílaných během dne je hlavní zpravodajství zařazeno v tzv. prime timu, tedy na úvod nejsledovanějšího bloku večerních pořadů. Díky technologickým možnostem dodává televizní zpravodajství divákům nepřetržitý zpravodajský servis a možnost sledovat domácí i světové události v přímém přenosu. Přinášejí souhrnný obrazový přehled událostí z domova a zahraničí z celého dne. Zpravodajství je postaveno na principu živého vysílání s moderátory, kteří uvádějí různé zpravodajské a publicistické formáty, jež jsou rozloženy do časové osy celého dne. Jednotlivé reportáže mohou tvořit obrazové příspěvky, živé vstupy reportérů, telefonáty atd. Na klasické zpravodajství většinou navazuje ještě sportovní zpravodajství a počasí.

Redaktor televizního zpravodajství používá vyjadřovací a výrazové prostředky, které by se daly rozdělit na zvukové (mluvené slovo – komentáře, dialogy apod.) a obrazové (živá vysílání, dekorace, psaný text, formy videa apod.). Podstatným výrazovým prostředkem je nonverbální komunikace, k jejímž nástrojům se řadí tón mluvy, mimika, gesta, pohyby těla nebo také volba oblečení. Struktura televizních zpráv je tvořena pomocí střihu a obrazové montáže tak, aby měla logický začátek, prostředek a konec. Hlavní zpravodajské relace mají ustálenou formální a grafickou podobu i hudebně vizuální řešení hlavní znělky, upoutávek atd.⁸

Na jazykově-slohovou výstavbu zpráv jsou kladeny vysoké požadavky, důležitá je věcná sdělnost a rychlá zpracovatelnost textu příjemcem. Text musí být přístupný a po formální stránce obvyklý, jasný, přehledný a stručný. Podstatná je také objektivita a citová, hodnotová a výrazová neutrálnost.⁹

⁸ OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*, 2011, s. 73–82

⁹ OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*, 2011, s. 117

3.3 Požadavky na zpravodajství

Společnost uplatňuje na média určitá očekávání. Trampota tato očekávání označuje jako normativní požadavky na zpravodajství, přestože nemají přímo podobu norem, a jako kvalitativní ukazatele práce novinářů. Mezi nejčastěji artikulované normativní požadavky na zpravodajství se řadí požadavky objektivit, vyváženosti a nestrannosti.¹⁰ Kromě těchto požadavků se v práci zaměříme také na informační kvalitu.

3.3.1 Objektivita zpravodajství

V České republice je poskytování objektivních a vyvážených informací dáno zákonem, důraz je kladen především na to, aby nebyla znevýhodněna některá politická strana, hnutí či skupiny veřejnosti a jejich názory. Zákonem je médiím dále ukládána povinnost zdůrazňovat hodnoty jako je nenásilnost, mírumilovnost, respekt a tolerance, mravnost, pluralita názorů, lidská důstojnost a solidarita. Je zakázáno vysílání pořadů podporujících nesnášenlivost a násilí nebo takové, které by mohly způsobovat otupění a lhostejnost k utrpení druhých.¹¹

Na objektivitu může být pohlíženo dvěma způsoby, buď jako na nedosažitelný ideál, protože realitu jsme nuceni poznávat vždy prostřednictvím nějakého subjektu, nebo jako na stav dosažitelný dodržáním určitých postupů při sběru, selekci, zpracování a distribuci zpráv.¹²

Podle B. Osvaldové je objektivitou míněno potlačování subjektivního faktoru, a to jak vyloučení ich formy, tak i vyjadřování hodnotících postojů, citového zaujetí autora apod. Důležité je otevřené poukázání na všechny subjektivní zdroje, jež se mohly ve zprávě projevit, a snaha o jejich vyváženost. Podstatná je zároveň i výrazová neutrálnost, tedy užívání spisovného jazyka, dodržování

¹⁰ TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*, 2006, s. 139–143

¹¹ POUPEROVÁ, Olga. *Regulace médií*, 2012, s. 187–192

¹² TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*, 2006, s. 144

spisovné jazykové normy, upřednostňování ustálených způsobů vyjadřování apod.¹³

3.3.2 Vyváženost a nestrannost

Média by měla působit jako objektivní činitel, který fakta, názory a přesvědčení ve zpravodajství zprostředkovává a nikoli cíleně usměrňuje a tvaruje. Zpravodajství nesmí stranit a přejímat žádný z mediovaných názorů.¹⁴

Vyvážeností se předpokládá, že zpravodajství bude poskytovat stejnou možnost přístupu do výpovědí o událostech všem stranám, názorům a úhlům pohledu, které jsou relevantní ke zpracovávanému tématu události. A zároveň poskytovat prostor všem relevantním tématům v rámci zpravodajství jako celku.¹⁵

3.3.3 Informační kvalita

Na kvalitě informace se podílí několik prvků a pohledů. Jedním z důležitých měřítek kvality zprávy je její včasnost a aktuálnost. Dalším předpokladem je srozumitelnost, zpravodajský text by měl být schopen v relativně krátkém čase zprostředkovat maximum relevantních informací velkému množství příjemců. Předpokladem toho je text, který je přístupný a po formální stránce obvyklý, jasný, přehledný a stručný.

Kvalita informace rovněž závisí na relevanci, již si můžeme rozdělit na externí a interní. Externí relevancí je brána důležitost zprávy z hlediska aktuálního dění na domácí společenské či politické scéně. Interní relevancí se rozumí srovnání zprávy s předchozími zprávami na související témata.¹⁶

¹³ OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*, 2011, s. 133

¹⁴ REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*, 2004, s. 163

¹⁵ REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*, 2004, s. 314

¹⁶ REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*, 2004, s. 119

Základním pilířem informační kvality je právě objektivita. Postupy novinářské práce potřebné k dosažení objektivitvity různí autoři vymezují s jistými odlišnostmi. Podle J. Westerstahla je objektivitvity dosaženo při důrazu na fakticitvity zprávy (pravda, informativnost, relevance) a nestrannost zprávy (vyváženost a neutralita). Podle L. Hageny je to rozdělení na aktuálnost (čím dříve bude zpráva zveřejněna, tím dříve na ni může veřejnost reagovat), vyváženost (poměrné, proporční informování o aktérech, událostech či tématech), neutralitu (absence kladného či záporného hodnocení), diverzitu zpravodajství (nediskriminovat a neopomíjet menšiny) a transparentnost (důsledné uvádění zdrojů), dále přesnost, věcnost a srozumitelnost (jasnost a střídmost vyjadřování).¹⁷

¹⁷ REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*, 2004, s. 120

4 METODOLOGIE

Pro srovnání prostředků syntaktické roviny užitých jako nástroj ovlivnění recipienta v hlavních zpravodajských relacích jsme si zvolili dvojí metodiku, a to deduktivní a kvantitativní výzkumnou metodu. Kvantitativní metoda zkoumání poskytuje objektivní výsledky, které mohou být jasně a jednoznačně prezentovány v tabulkách a grafech. Její předností je schopnost zpracovat velké množství textů, jelikož je založena na využívání statistických procedur.¹⁸

Při deduktivní metodě se problém (teoretický či praktický) převádí do jazyka hypotéz, které navrhují, jaké spojení mezi proměnnými bychom měli najít, je-li naše hypotéza pravdivá. Pokud závislosti mezi sebranými daty odpovídají hypotézám, přijímáme hypotézy jako platné. Jinak musíme hypotézy zamítnout.¹⁹

V kvantitativní analýze jsme postupovali a budeme dále postupovat v několika krocích: na začátku práce si stanovíme cíl zkoumání, formulujeme si výzkumné otázky a hypotézy, vybereme si patřičný vzorek určený k analýze, vybraný vzorek si následně definujeme, provedeme si analýzu nashromážděných dat a zformulujeme závěry.

¹⁸ TRAMPOTA, Tomáš a VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*, 2010, s. 103

¹⁹ DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*, 2011, s. 76

5 ANALÝZA

Jak již bylo zmíněno v úvodu, k analýze výrazových prostředků syntaktické roviny jako nástroje ovlivňování recipientů jsme si vybrali veřejnoprávní Českou televizi a soukromou TV Nova. Pozornost zaměříme na jejich zpravodajské relace v hlavním vysílacím čase. Pro Českou televizi to jsou Události, jež moderuje čtveřice moderátorů, Marcela Augustová, Michal Kubal, Daniela Písařovicová a Jakub Železný. TV Nova vysílá své Televizní noviny, které jsou moderovány dvojicemi. Z nich jsme si vybrali dvojice Lucie Borhyová a Reynolds Koranteng a Renáta Czadernová a Petr Suchoň. Zkoumané výrazové prostředky daných moderátorů jsou vybírány z jednotlivých vstupů a úvodů reportáží ve studiu. Vstupy jsou obsahově sjednoceny a intonačně uzavřeny. Pro zachování poměru máme u každého mluvčího k dispozici dvě relace, u TV Nova jsme ponechali dvojice.

Zpravodajský styl je typický svým čistě informativním charakterem, autoři zprostředkovávají nezaujaté informace za využití neutrálních jazykových prostředků. Posuzování stylové příznakovosti v syntaktické rovině není snadné, jelikož většina českých syntaktických konstrukcí může být použita bezpříznakově ve všech funkčních stylech. Příznakovost můžeme rozdělit na nechtěnou, kdy se mluvčí nevědomě dopouští stylistických pochybení, a chtěnou, kdy mluvčí vědomě vnáší do sdělení jinou než informativní funkci jazyka, nejčastěji se jedná o funkci expresivní, a ve zpravodajských sděleních je jakýkoli projev osobnosti autora nežádoucí. Úkolem zpravodajství je poskytovat recipientovi objektivní a pravdivé informace prostřednictvím neutrálního a expresivně nezabarveného vyjádření.²⁰

Na snižování informační kvality mohou působit jednak výrazové prostředky porušující normu spisovné syntaxe, jednak prostředky, které sice nejsou vnímány jako nenoremní, ale už v sobě obsahují prvky autorského hodnocení. Dané výrazové prostředky syntaktické roviny s potenciálem ohrožit objektivitu, neutralitu a informační kvalitu si v následujících odstavcích přiblížíme.

²⁰ JÍLEK, Viktor a BEDNAŘÍKOVÁ, Božena. *Jazykové prostředky s potenciálem porušit normu v oblasti mediálního zpravodajství*, 2015, s. 110–111

Nejnápadnějším aktivizačním prostředkem v relacích jsou slovosledné variace. Ve zpravodajských textech s primárně informativní funkcí bychom očekávali výskyt výpovědí především s tzv. objektivním slovosledem. Při využití subjektivního slovosledu autor již poukazuje na své zaujetí informačním jádrem výpovědi, které považuje za významné či překvapivé. Slovosledné variace nemají potenciál ohrozit pravdivost či informační kvalitu sdělení, ve zpravodajství se jádro výpovědi objevuje v jejím úvodu zejména z toho důvodu, že začátek věty bývá zároveň titulkem.

Dalším pragmaticky aktivním výrazovým prostředkem hojně se vyskytujícím v textech je modalita voluntativní a epistémická. Široký výběr modálních prostředků dává produktorovi možnost působit na předpokládaného recipienta určením postoje k obsahu či k realitě výpovědi. Odkaz na původce informace rovněž může být efektivním nástrojem ovlivňování, jelikož spojení informace s jejím původcem může narušit objektivitu a informační kvalitu.

V textech nalezneme i modálně transponované výpovědi, zpravodajské texty jsou tvořeny subjektivně zbarvenými větami žádacími nebo řečnickými otázkami. Dalším aktivizačním prvkem je kompletace výpovědi, tj. dodatečné přiřazení její části, na kterou má mluvčí tendence zvlášť upozornit. Ve zpravodajství nabývá expresivní hodnoty, pokud je použita jako nečekaný beletrizující prvek. V úvodu výpovědi často dochází k nominalizaci, jež je příznačná pro připravené projevy, v nichž může být zdůrazňována informativnost na úkor srozumitelnosti.²¹

V projevech moderátorů sporadicky dochází k přetížení některých spojovacích výrazů, především vztažného zájmena *který* a spojovacího výrazu *totiž* . Ve zpravodajství je kladen důraz na obsahovou i formální soudržnost jednotlivých zpráv, proto se novináři často uchylují k těmto prostředkům textové koheze.²²

²¹ JÍLEK, Viktor a BEDNAŘÍKOVÁ, Božena. *Jazykové prostředky s potenciálem porušit normu v oblasti mediálního zpravodajství*, 2015, s. 115

²² JÍLEK, Viktor a BEDNAŘÍKOVÁ, Božena. *Jazykové prostředky s potenciálem porušit normu v oblasti mediálního zpravodajství*, 2015, s. 113

Spojka *a* na začátku výpovědi je rovněž funkčním prvkem aktivizujícím dojem celistvosti a vzájemné návaznosti zpráv.

Dalšími aktualizacími prostředky, jež v textech nalezneme, jsou elipsa přísudkového slovesa, titulkové výpovědi či katafora, které ale neohrožují informační kvalitu či objektivitu sdělení, jelikož se recipient dozví všechny potřebné informace. Cílená aktualizace ale může ohrozit neutralitu zprávy.

5.1 Česká televize

Česká televize je veřejnoprávní televizí, která funguje od 1. ledna 1992. Je kontrolována Radou ČT. ČT aktuálně vysílá šest televizních programů. Je samostatným subjektem nezávislým na státním rozpočtu, hlavním zdrojem příjmů jsou televizní poplatky, dalším zdrojem příjmů je podnikatelská činnost, tj. reklama, sponzoring atd.²³

5.1.1 Marcela Augustová

Naší první mluvčí je Marcela Augustová, dlouholetá moderátorka hlavní zpravodajské relace České televize Události. M. Augustová pracovala v tehdejší Československé televizi už v době studií. Jako jednu z moderátorek Událostí ji diváci mohou vídat od roku 1998. Mimo to moderuje více než deset let charitativní projekt Pomozte dětem a také během volebního období vysílá živě z Volebního studia České televize.²⁴

Její relace byly odvysílány 2. a 23. září 2016. Jednotlivé vstupy řadíme do mluvené publicistiky, mluvčí se snaží zapůsobit na předpokládaného příjemce a udržet si jeho pozornost. Příspěvky jsou předem připraveny a promyšleny, a to znamená, že tvoří celek po stránce obsahové i gramatické. Moderátor je čte

²³ Základní informace o ČT [online] © Česká televize 1996–2016 [cit. 16.11.2016] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/zakladni-informace-o-ct/>

²⁴ Lidé ČT – Marcela Augustová [online] © Česká televize 1996–2017 [cit. 03.03.2016] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/lide/marcela-augustova/>

z čtecího zařízení ve studiu, nesetkáme se tedy s jevy běžnými pro syntax mluveného, předem nepřipraveného projevu, naopak je projev svou strukturou i užitými výrazovými prostředky bližší projevu psanému.

Jev, který se nepochybně v textech objevuje a kterým se budeme zabývat jako prvním, je slovosled. Obecně předpokládáme výrazně vyšší frekvenci výpovědí s objektivním slovosledem, jelikož jsou jednotlivé vstupy věnovány zpracování a zprostředkování nových informací.

5.1.1.1 Slovosled

Slovosled je prostředkem kontextového zapojení výpovědi do komunikačního rámce, odráží komunikační funkci výpovědi a komunikační záměr mluvčího. Týká se větných složek, jež jsou v rámci výpovědi přemístitelné, tzn. slova, větné členy, fráze.

5.1.1.2 Slovoslední činitele

5.1.1.2.1 Aktuální členění

Pojem základního slovosledu českého jazyka lze uplatnit pouze u izolované výpovědi, zapojením výpovědi do nějakého kontextu dochází ke změnám lineárního rozmístění větných složek a tím vzniká velký počet slovosledných variant. Základní rozložení stupňů výpovědní hodnoty je odrazem sémantického slovosledu. Větné složky jsou řazeny v lineárním sledu podle jejich aktuálních rolí ve výpovědi. Ve výpovědích s objektivním pořadem stoupá výpovědní hodnota zleva doprava, tedy od tematické části k rematické, to znamená, že složky méně sdělně závažné se nachází v první části výpovědi. U výpovědí se subjektivním pořadem je slovosled opačný. Uspořádání větných složek nemusí vždy důsledně odpovídat vzestupné/sestupné linii výpovědní dynamičnosti. Český slovosled je charakteristický svou volností, český jazyk je schopen značné slovosledné variabilnosti větných složek.

5.1.1.2.2 Gramatická stavba

Působení gramatické stavby na slovosled není možné shrnout do jednoho slovosledného pravidla. Některé větné složky ve výpovědi jsou slovosledně vázány

na umístění jejich složky dominující, jedná se nejčastěji o substantivní fráze. Někdy také záleží na jejich slovnědruhové příslušnosti, zda jsou vyjádřeny vedlejší větou či nevětně nebo na jejich formálně morfologických charakteristikách.²⁵

5.1.1.3 Větosled

Větosled českého jazyka je postaven na stejném principu jako český slovosled, věty jsou tedy uspořádány podle jejich funkce v aktuálním členění, což je dáno buď obsahem věty, nebo větného celku v kontextu. Vedlejší věty stojící před větou řídící plní funkci tematickou a mohou to být věty podmětové, příslovecné časové, zřetelové, podmínkové nebo přípustkové. Oproti tomu za větou řídící bývají vedlejší věty předmětové, místní, účelové atd., plnící funkci rematickou. V některých případech jsou vedlejší věty do věty řídící vkládány, připomínají tak vsuvky, např. *Sedmička jezdí, pokud vím, přes Tržnici*. Je nutné dávat pozor, aby věty před a po větě vložené byly vyváženy, např. aby po větě vložené nenásledovalo jen jedno slovo, mohlo by to narušit srozumitelnost výpovědi.²⁶

V našem případě se jedná o sdělování nových informací, které by měl mluvčí podat objektivně. Ve většině úvodních výpovědí Marcely Augustové tak převažuje objektivní slovosled, tzn. sdělování informací posloupností T → R. Pořad z 2. září 2016 je tvořen 30 vstupy, z toho je v 18 vstupech užito objektivní slovosled. Relaci z 23. září 2016 tvoří 31 příspěvků, z nichž je 18 vstupních výpovědí v objektivním slovosledu.

Př.: *Národní divadlo v Praze vítá novou sezonu.*

Správní rada Vojenské zdravotní pojišťovny odvolala ředitele Karla Šteina.

²⁵ DANEŠ, František, GREPL, Miroslav a HLAVSA, Zdeněk. *Mluvnice češtiny 3*, 1987, s. 600–605

²⁶ UHLÍŘOVÁ, Ludmila. *Knížka o slovosledu*, 1987, s. 140–142

Subjektivního slovosledu je využíváno při sdělování zajímavých a překvapivých informací, mluvčí tak upoutá na zprávu recipientovu pozornost.

Př.: 176 přestupků zaznamenali strážníci za dobu co v Praze 5 a 6 fungují zóny placeného stání.

Už za týden budou Maďaři v referendu rozhodovat o uprchlických kvótách.

Často začínají úvodní výpovědi tzv. měkkým začátkem, to znamená, že je zpráva uvedena jejím zasazením do časově-prostorových kulis, což recipientovi usnadní recepci. Dohromady k tomu dochází v 16 případech.

Př.: Včerejší výbuch rakety Falcon nastal při doplňování paliva před startem.

Do pražské Ruzyňské věznice nastoupil Marek Dalík včera pár minut před koncem lhůty.

U Kaplice na Českokrumlovsku se ráno srazily autobus a osobní auto jeho řidič nepřežil.

Snaha zmínit v tematické části co nejvíce informací, jež moderátorka vzhledem ke zkušenostnímu kontextu považuje za známé, vede ke vzniku k zhuštěným nominalizovaným výpovědím. Tento jev ale není příliš častý, vyskytl se ve 4 vstupech, z toho jsou 3 případy z 2. září.

Př.: Poslední rozloučení s legendární gymnastkou Věrou Čáslavskou bude 12. září v Národním divadle.

25 nových pacientů se žloutenkou typu A přibylo za poslední týden v jihomoravském kraji.

Po nařízené omluvě za výrok Miloše Zemana na adresu Ferdinanda Peroutky zvažuje Hrad dovolání.

Východní část Aleppa kontrolovaná povstalci se znovu dostala pod palbu.

Velmi ojediněle se v textu nacházejí rematizátory, signalizující vlastní réma a také předěl mezi tématem a rématem výpovědi, a to v podobě vytýkacích či modifikačních částic.

Př.: *Průzkum taky ukázal, že lidi radši využívají služeb právě jednotlivého řemeslníka než větší společnosti.*

Jako aktivizační prvek užívá M. Augustová v úvodních výpovědích kataforu. Vytváří napětí a aktivizuje recipienta tím, že mu nejprve sdělí, co se stalo a až následně zkonkretizuje subjekt či objekt, kterého se daná informace týká.

Př.: *O třetinu miň nehod a ukáznění řidiči*

Před desítkami let zmizely kvůli uhelným dolům.

5.1.1.4 Modalita

V projevech moderátorů se jako funkční výrazové prostředky syntaktické roviny užívají prvky modalit. Modalita je jazyková kategorie, jež je vícevrstevná, a přesto organizovaná. Modalitou mluvčí vyjadřuje svůj subjektivní postoj k obsahu výpovědi, přístup k aktantům situace, určuje míru pravděpodobnosti ztvárněného děje, např. *asi přijde/přišel* atd. Její jádro spoluvytváří význam věty bez ohledu na komunikační situaci, neshodují-li se spolu, jsou všechny věty modálně charakterizované a jejich modálním významem je vyjadřování mluvčího k platnosti vztahu predikátu a jeho aktantů.

Ve slovanských jazycích se základ modalit soustřeďuje na sloveso, systém slovesných kategorií je přizpůsoben k plnění predikační funkce. Věta obsahující určitý tvar slovesa je automaticky modálně charakterizována z hlediska platnosti jejího obsahu ve vztahu k objektivní realitě. V predikačních kategoriích je modus dominantní kategorií, důležitý je především vztah kategorie modu a času.²⁷

Mluvčí hodnotí, nakolik prezentace platnosti predikačního obsahu odpovídá mimojazykové skutečnosti, a následně své hodnocení vyjadřuje, a tak poskytuje hodnocení také adresátovi. Okruh modálních významů, jež byly v analyzovaném vzorku excerpovány, patří do okruhu modalit jistotní (epistémické). Míra přesvědčení mluvčího o platnosti vyjadřovaného děje se může vyjádřit např. přímo s využitím tzv. epistémických predikátorů (*zdá se*), modálních částic (*zřejmě, prý*),

²⁷ BĚLIČOVÁ, Helena. *Modální báze jednoduché věty a souvětí: (k porovnávací syntaxi češtiny a ruštiny)*, 1983, s. 1–26

slovesem být s modálním adjektivem (*je jisté*), gramatickými kategoriemi slovesa (futurum, podmiňovací způsob – *to bude listonoš, asi bych šel*) apod.

Dalším typem modalita je modalita intenční (voluntativní), která charakterizuje platnost predikačního obsahu jako možný (*moci/nemoci, smět/nesmět*), záměrný (*chtít/nechtít*) nebo nutný (*muset/nemuset, povinen, nutno*).²⁸

Modalita má i další dělení, např. E. Buráňová rozlišuje modalitu podle původce na 1. původce modalita totožného s mluvčím, 2. původce modalita, který není totožný s mluvčím ani adresátem a je explicitně označen, 3. neoznačený původce modalita, vyjadřuje se cizí mínění.²⁹ F. R. Palmer dělí jistotní modalitu na 1. spekulaci, 2. soud., 3. cizí mínění a 4. svědectví smyslů. Při jejich vyjadřování dále odlišuje případy, kdy mluvčí užívá tzv. soudů (spekulací, logických úsudků) či reprodukuje cizí názor.³⁰

V našem případě je v mediálních textech vyjadřováno cizí mínění. Moderátorka není nositelkou modálních dispozic, ale pouze konstatuje daný děj, stav. V celých moderátorčiných vstupech se tak modální slovesa vyskytují v poměrně malé míře. Se sedmi výskyty nejvíce z voluntativní modalita převažuje kategorie záměru, a to nejčastěji pomocí modálního slovesa *chtít*, ale i slovesem *hodlat*.

Př.: *Politické strany hodlají dohromady utratit 100 milionů korun.*

Jeho vedení teď chce průkopníky odměnit, a hledá je samotné nebo jejich příbuzné.

Kategorie nutnosti vyjádřená pomocí modálního slovesa *muset* se vyskytuje pouze v jednom případě.

²⁸ BĚLIČOVÁ, Helena. *Modální báze jednoduché věty a souvětí: (k porovnávací syntaxi češtiny a ruštiny)*, 1983, s. 1–26

²⁹ BURÁŇOVÁ, Eva. Vztah mezi pravděpodobností, dispoziční a záměrovou modalitou. *Slovo a slovesnost*. Roč. 40 (1979), č. 2, s. 99

³⁰ PALMER, Frank, Robert. *Mood and Modality*, 1995, s. 51–53

Př.: Odsouzené matky musí zaplatit pokutu v přepočtu asi 7,5 tisíc korun a vykonat veřejně prospěšné práce.

Její podkategorie, záhodnost, je zastoupena ve větší míře (4 výskyty) a je vyjádřena pomocí tvaru slovesa *mít* ve spojení se slovesem vyjadřujícím nějakou činnost.

Př.: Podle návrhů má do dvou let vzniknout síť asi 40 zařízení s dostupnou péčí a daňovými výhodami.

Exploze zničila i družici, která měla zajistit internetové pokrytí v odlehlých částech Afriky.

Kategorie možnosti v těchto dvou záznamech Marcely Augustové není zastoupena vůbec.

Vyjádření míry jistoty o sdělovaném obsahu jsme v textu zaznamenali dohromady sedmkrát. Mezi výrazy, jež pravděpodobnost vyjadřovaly, najdeme např. modální částici (*zřejmě, nejspíš, spíš*), sloveso *být* ve spojení s modálním adjektivem (*není jisté*) nebo modální sloveso *mít* ve tvaru kondicionálu s infinitivem, v uvedeném příkladu je tak v závislosti na kontextu „by mělo hlídat“ myšleno jako „údajně hlídá“.

Př.: Případ zřejmě není národnostně motivovaný.

Kdy se stav povede doplnit, není jasné.

Tuzemské káznice by mělo hlídat víc psů.

Jelikož moderátorka produkuje cizí názor, je její text bohatý na prvky evidenciálnosti, v podstatě se jedná o odkazy na zdroj informací. Bývají jimi jiná média či organizace nebo jejich představitelé. Nejčastěji na ně moderátorka odkazuje pomocí předložky *podle*. Dohromady se evidenciálnost v textu obou relací vyskytuje šestnáctkrát.

Př.: Podle verdiktu porušily zákon o shromažďování.

Uvedl to Vratislav Mynář s tím, že chce vyjasnit indemnitu tedy nepostižitelnost hlavy státu za pronesená slova.

Vyplývá to z průzkumu Asociace malých podniků a živnostníků.

5.1.1.5 Výpovědní modifikace

Výpovědní modifikace vznikají v běžných komunikačních procesech, kdy produktor v rámci jazykové ekonomie sděluje pouze nutné informace a rezignuje na vytváření úplných syntaktických struktur. Některé z výpovědních modifikátů nabývají povahy ustálených syntaktických útvarů, jež slouží např. k vyjadřování komunikačních cílů, postojů, k textové návaznosti apod.³¹

Vzhledem k povaze analyzovaných vzorků (v podstatě jde o předem připravené texty, jež mluvčí čtou ze speciálních zařízení) jsme nepředpokládali častý výskyt těchto struktur. Výpovědním modifikátem objevujícím se v textu byla např. elipsa, kterou jsme ve výpovědích našli dohromady třikrát. Při zapojení výpovědi v dané situaci může mluvčí vynechat nějaké informace, které příjemce může vyvodit z kontextu. V našem případě se jedná o vynechání slovesného predikátu. Vždy se jednalo o počáteční výpověď, která tak získala podobu i funkci titulku tištěné publicistiky. V iniciační pozici tak vznikaly intonačně uzavřené výpovědi nevětného typu.

Př.: O třetinu míň nehod a ukáznění řidiči.

Vraždy pražských taxikářů před soudem.

Vážná nemoc, úmrtí anebo rozvod.

V projevech M. Augustové dochází často také ke kompletaci výpovědi. To znamená, že je výpověď ještě doplněna o informace pragmatického rázu. Intonačním osamostatněním tak mluvčí na dané informace posluchače upozorní a ty se tak „neztratí“ v textu.

Př.: Považují ho za hlavního viníka krveprolití z roku 2004, při kterém zahynulo 330 lidí. Z toho 186 dětí.

³¹ GREPL, Miroslav a KARLÍK, Petr. *Skladba češtiny*, 1998, s. 389

176 přestupků zaznamenali strážníci za dobu, co v Praze 5 a 6 fungují zóny placeného stání. A to je něco přes týden.

Další řemeslo, které se, s nadsázkou řečeno, platí zlatem. Řezník.

V následující tabulce přinášíme přehled kvantitativních údajů o zjištěných výskytech sledovaných jevů.

Počet příspěvků celkem	61
Úvodní výpovědi s objektivním slovosledem	36
Úvodní výpovědi s variabilním ³² slovosledem	15
Využití situačního kontextu	0
Voluntativní modalita – vyjádření záměru	7
Voluntativní modalita – vyjádření možnosti	0
Voluntativní modalita – vyjádření nutnosti	5
Epistémická modalita – vyjádření pravděpodobnosti	7
Epistémická modalita – vyjádření evidenciálnosti	16
Elipsa přísudkového slovesa	3
Kompletace výpovědi	13
Úvodní výpovědi s měkkým začátkem	16
Využití katafory	2
Nominalizované výpovědi	4
Využití intonace v podobě otázky	0
Existenciální věty	0
Spojka „a“ na začátku úvodní výpovědi	0
Subjektivní hodnocení	0
Odkaz na další tvorbu televize	0

Tabulka 1: Shrnutí jevů a jejich výskyt v příspěvcích M. Augustové

³² pojem variabilní slovosled je v této práci pouze pracovním názvem pro jiné než objektivní uspořádání (subjektivní slovosled, elipsa apod.)

5.1.2 Michal Kubal

Druhým moderátorem hlavní zpravodajské relace ČT1, Událostí, je Michal Kubal, jenž je zároveň zástupcem šéfredaktora zpravodajství, vedoucím redaktorem zahraničního zpravodajství a v ČT pracuje od roku 1999.³³

Pro naši analýzu jsme použili relace ze dne 5. září a 26. září 2016. První zpravodajská relace je tvořena 26 vstupy, z nichž je v 15 úvodních výpovědích užit objektivní slovosled. Ve druhé relaci je objektivní slovosled užit v 18 vstupech z 29. Zbytek úvodních výpovědí je ve variabilním slovosledu. Jak můžeme vidět, objektivní slovosled opět převyšuje v počtu užití slovosled variabilní.

Př.: *A teď se můžeme živě podívat do britského parlamentu.*

Ubytovna pro mimopražské rodiče v nemocnici Motol funguje od roku 1993.

Subjektivní slovosled neslouží k vyjádření moderátorova názoru na danou situaci, moderátor se snaží výpověď podat tak, aby zaujal recipientovu pozornost a vyzdvihl podstatné informace.

Př.: *Pro pověřčivé bývá 13 smolné číslo.*

Už za okamžik začne další ročník Dvořákovy Prahy.

Když se v posledních dnech řekne železniční nehoda, dá se v celku bezpečně dodat Vnorovy na Hodonínsku.

I Michal Kubal začínal některé své úvodní výpovědi měkkým začátkem a nejdříve recipientům nastínil prostor či čas dané události. Měkký začátek jsme zaznamenali v 9 případech. Oproti Marcele Augustové je tedy jeho užití sporadičtější.

Př.: *V Česku se zatím letos prodalo o 13 procent osobních aut víc než v loni.*

Už za okamžik začne další ročník Dvořákovy Prahy.

³³ Lidé ČT. *Michal Kubal* [online] © Česká televize 1996–2017 [cit. 16.11.2016] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/lide/michal-kubal/>

Před londýnským soudem stanul Raymond Sculley, obviněný ze střeďeční vraždy 31letého Čecha.

V relacích, které jsme použili pro analýzu prostředků užitých k ovlivnění recipienta, zjišťujeme, že mluvčí často využívá katafory, tj. sdělí nejprve informace o dané události, a až potom odhalí, o jakou událost konkrétně se jedná. Záměrem je zejména probudit recipientův zájem a snaha přimět ho, aby dál naslouchal pokračování zprávy. V první relaci tento jev nacházíme dohromady pětkrát, ve druhé relaci pouze jednou.

Př.: Říká se mu džungle. A už druhým rokem je místem, kde se shromažďují tisíce těch, kteří sní o cestě do Velké Británie. Uprchlíky tábor v severofrancouzském Calais, je provizorním domovem víc než 7 tisíc lidí.

Stísněné prostory, nemožnost návštěvy blízkých nebo vycházek. Poměry v tuzemských vazebních věznicích jsou terčem kritiky, ale postupně se mění.

I u Michala Kubala jsme našli zhuštěné nominalizované výpovědi, ve kterých se v tematické části kumuluje více informací. Z úvodních výpovědí jsme napočítali dohromady 6 výskytů.

Př.: Osud ubytovny pro rodiny nemocných dětí v areálu pražského Motola je stále nejistý.

Nechvalně proslulý uprchlický tábor Džungle na severu Francie bude do konce roku definitivně uzavřený.

Při sledování výskytu modálních prostředků jsme zjistili, že i M. Kubal jako mluvčí informace pouze zprostředkovává, tj. sám není původcem modality. Záměr, jenž je vyjádřen pomocí modálního slovesa *chtít*, se v textu moderátora vyskytuje čtyřikrát.

Př.: Poslanecká komise k reorganizaci policie chce víc času na práci.

Možnost nebo její podkategorii dovolení jsme zaznamenali dohromady šestkrát, což je velký rozdíl oproti Marcele Augustové, v jejichž nahrávkách se nevyskytovala ani jednou.

Př.: *A teď se můžeme živě podívat do britského parlamentu.*

Další vlády ale budou mít možnosti upravovat.

Divoká předvolební kampaň i oba politici, kteří nechávají jenom málo koho chladným, by mohli k obrazovkám přilákat rekordní množství diváků srovnatelné s největšími sportovními akcemi.

Kategorie nutnosti je vyjádřena pomocí modálního slovesa *muset* jen ve 3 výpovědích, a to pouze ve druhé relaci.

Př.: *Vedení nemocnice se ale brání tím, že musí lépe, i kvůli novému zákonu, nakládat s veřejným majetkem.*

Při volbě vítěze se navíc nebudou muset řídit nejnižší cenou.

Nutnost je opět vyjádřena více ve své podkategorii záhodnosti či očekávanosti. Ze 7 výskytů se jich 6 nachází v záznamu druhé relace.

Př.: *Vyrůstá ve Francii a má změnit budoucnost lidstva.*

V budoucnu by cestu na Slovensko mělo zjednodušit také rychlejší spojení mezi Trincem a Čadcou.

Prostředků vyjadřujících jistotně modální významy se v projevu Michala Kubala nachází vícero. Míru přesvědčení o dané informaci sděluje např. pomocí částice *zřejmě*. Dále využívá různých spojení, např. spojení tvaru slovesa *být* a modálního adjektiva (*je nejistý*), modální sloveso *mít* ve tvaru kondicionálu s infinitivem, nebo modální sloveso *moci* ve tvaru kondicionálu ve spojení s infinitivem.

Př.: *Slovanská epopěj zřejmě zamíří do Asie na jaře příštího roku.*

Osud ubytovny pro rodiny nemocných dětí v areálu pražského Motola je stále nejistý.

V budoucnu by cestu na Slovensko mělo zjednodušit také rychlejší spojení mezi Třincem a Čadcou.

Mluvčí během projevu zmiňuje původce informace/děje, je tomu tak dokonce až v jedenácti případech. K vyjádření evidenciálnosti nejčastěji používá předložky *podle*, ale není tomu tak vždy, v některých případech se odkaz na původce nachází až v následující větě.

Př.: Podle něj by lidi platili sociální pojištění podle počtu dětí.

Diskuse se přímo zúčastní subjekty, které dosáhly v daném kraji osmi nejvyšších hodnot ve výzkumu volebního potenciálu. Ten ukazuje, kolik procent hlasů by strana mohla získat, pokud by se k ní přiklonily, kdo její volbu zvažují.

Vláda chce vykoupit vepřín stojící na místě bývalého romského koncentračního tábora v Letech na Písecku. Řekl to ministr pro lidská práva Jiří Dientsbier.

U Michala Kubala se velmi sporadicky vyskytují modifikační prostředky aktivizující recipienta, jako např. pasivní konstrukce. Nutné valenční pozice s přihlédnutím k deagentizaci jsou obsazovány správně. Naopak až ve 13 případech se v textu setkáváme s elipsou přísudkového slovesa. Tento jev je ovšem použit pro různé účely. Pětkrát se elidovaná výpověď vyskytuje v úvodu příspěvků. Moderátor tím upozorňuje na daný předmět děje, výpovědi mají podobu titulku publicistického textu. Je tomu tedy stejně jako u Marcely Augustové.

Př.: Na zemi boje jaké ani těžce zkoušená Sýrie už dlouho nezažila, a mezi světovými diplomaty v Radě bezpečnosti nezvykle emotivní debata.

Stísněné prostory, nemožnost návštěvy blízkých nebo vycházek.

Další případ vypuštění verba finita nacházíme v kombinovaných výpovědích, tedy v samostatně postavených vedlejších větách doplňujících větu hlavní.

Př.: Střežit schengenskou hranici.

Meziroční růst na 1,6 procenta.

Mezi nimi 143 žen a 22 mladistvých.

Pouze v první relaci M. Kubal recipienty aktivizuje započítáním úvodní výpovědi pomocí spojky *a*, čímž signalizuje propojení příspěvku s tím předchozím nebo navazuje na právě odvyšlanou reportáž.

Př.: A teď se můžeme živě podívat do britského parlamentu.

A Sýrie dominovala i jednání amerického a ruského prezidenta.

A v podvečer se bulharský prezident sešel taky s premiérem Bohuslavem Sobotkou.

Přehled sledovaných jevů opět přinášíme v tabulce.

Počet příspěvků celkem	55
Úvodní výpovědi s objektivním slovosledem	33
Úvodní výpovědi s variantním slovosledem	22
Využití situačního kontextu	0
Voluntativní modalita – vyjádření záměru	4
Voluntativní modalita – vyjádření možnosti	6
Voluntativní modalita – vyjádření nutnosti	10
Epistémická modalita – vyjádření pravděpodobnosti	10
Epistémická modalita – vyjádření evidenciálnosti	11
Elipsa přísudkového slovesa	13
Kompletace výpovědi	4
Úvodní výpovědi s měkkým začátkem	9
Využití katafory	6
Nominalizované výpovědi	6
Využití intonace v podobě otázky	0
Existenciální věty	0
Spojka „a“ na začátku úvodní výpovědi	3
Subjektivní hodnocení	0
Odkaz na další tvorbu televize	2

Tabulka 2: Shrnutí jevů a jejich výskyt v příspěvcích M. Kubala

5.1.3 Daniela Písařovicová

Další moderátorkou provádějící pořadem Události je Daniela Písařovicová, jež s Českou televizí spolupracuje od roku 2004.³⁴ Dvě relace, které byly vybrány a určeny k analýze, jsou ze dne 1. a 25. září 2016.

Nejprve se zaměříme opět na slovosled. Jak jsme již uvedli, ve zpravodajském sdělení je častější užití objektivního slovosledu tak, aby moderátor posluchačům pouze předával informace, aniž by jim akcentací určitých složek výpovědi vědomě či nevědomě podsouval názor svůj či někoho dalšího. První příspěvek z 1. září je tvořen 28 vstupy, z toho je pouze u 12 vstupů v úvodní výpovědi užit objektivní slovosled. Stejně tak tomu je i u druhého záznamu, kde je z 27 úvodních výpovědí jen 10 uspořádáno v objektivním slovosledu. Tím se D. Písařovicová velmi odlišuje od předchozích mluvčích.

Př.: *Čt art vstupuje do čtvrté sezony.*

Lidé si pletou cyklotrasy s cyklostezkami.

Užití variabilního slovosledu určitě není užito ke zprostředkování vlastního názoru recipientům, ale, stejně jako u ostatních, se moderátorka snaží, aby v textu vyniklo to nejdůležitější, aby posluchač zůstal „ve střehu“, tomu je podřízena mj. melodičnost výpovědi.

Př.: *V Bratislavě začala po dlouhých sporech stavba národního fotbalového stadionu.*

Na rostoucí aktivitu ruských a v poslední době i čínských špiónů upozorňuje BIS už opakovaně.

Pouze jednou moderátorka použije situační kontext v úvodní výpovědi, je tomu tak po předešlé reportáži, na kterou dále navazuje.

Př.: *Web zpravodajské 24 ještě toto téma doplňuje.*

³⁴ Lidé ČT. Daniela Písařovicová [online] © Česká televize 1996–2017 [cit. 23.11.2016]
Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/lide/daniela-pisarovicova/>

Pro usnadnění recipientova vnímání využívá D. Písařovicová na začátku výpovědi nejprve zasazení děje do časově-prostorových kulís. V obou záznamech k tomu dochází celkem devětkrát.

Př.: V horní části Václavského náměstí v Praze lidé zapalují svíčky.

Čína dnes na jihozápadě země uvedla do provozu největší teleskop na světě.

Centrem Budapešti v noci otřásl výbuch.

Pro větší dynamiku textu moderátorka nevyužívá jen měkkého začátku, ale také vychází ze zkušenostního kontextu předpokládaného recipienta a do tematické části výpovědi vkládá co nejvíce informací. Zahrnuli jsme sem i vedlejší větu přívlastkovou. V porovnání s předchozími mluvčími je ale výskyt zhuštěných výpovědí velmi nízký.

Př.: Německý úřad pro migraci a uprchlíky, který má na starosti posuzování žádostí o azyl, údajně opakovaně nerozpoznal falešné pasy běženců.

Británie a Spojené státy v Radě bezpečnosti OSN obvinily Rusko, že v Sýrii nebojuje proti terorismu.

Příspěvky D. Písařovicové jsou poměrně bohaté na prostředky vyjadřující modalitu, kdy moderátorka také není nositelkou modálních dispozic. Při hledání vyjádření voluntativní modality nalezneme všechny její kategorie. Kategorie záměrnosti je zastoupena v nejvyšším počtu se sedmnácti výskyty. Různorodost vyjádření záměru či vůle lze ukázat i na jednom konkrétním vstupu.

Př.: Šoféři požadují zvýšení platů. Místo 82 až 85 korun na hodinu chtějí 90 plus prémie. (...) Firma ZDS Psota, která ve Znojmě veřejnou dopravu provozuje, jejich požadavky odmítá. Šéf společnosti Petr Chadim dnes nechtěl stávku komentovat s tím, že od odborářů ještě nemá oficiální informace.

Možnost a její podkategorie dovolení se v textu objevují osmkrát, a to především pomocí modálního predikátoru *moci*.

Př.: Umožní jim lepší bojové nasazení přímo ze vzduchu.

Sklad nafty v Krajlingu může být jedním z příkladů.

Nemůžou se samy hýbat.

Nutnost i s podkategoriemi záhodnosti a očekávanosti je v textu vyjádřena dohromady jedenáctkrát, z čehož pouze třikrát je vyjádřena holá nutnost.

Př.: Opozice s růstem penzí souhlasí, vadí jí ale, že už do toho nemůže mluvit parlament.

Regulační úřad má stanovit výši podpory do konce září.

Aréna by měla být hotová do roku 2018.

Míra pravděpodobnosti sdělovaného obsahu je u našeho třetího mluvčího vyjadřována také pomocí epistémických částic (*zřejmě, údajně*). Nejčastěji ale moderátorka sděluje míru jistoty a přesvědčení pomocí polyfunkčního predikátoru *mít* či dalšího modálního predikátoru *moci*.

Př.: Ministerstvo práce zřejmě navrhne maximální možné navýšení důchodů i příští rok.

Německý úřad pro migraci a uprchlíky (...) údajně opakovaně nerozpoznal falešné pasy běženců.

Regulační úřad má stanovit výši podpory do konce září.

Jak tady můžou třeba zasáhnout zákonodárci.

D. Písařovicová poměrně často v textu odkazuje na původce sdělovaných informací. Je tomu tak v případě odkazu na konkrétní osoby, skupinu osob či instituce. Výskyt kategorie evidenciálnosti je výrazně vyšší v relaci ze dne 1. září, a to z důvodu rozhovoru mezi moderátorkou a poslancem, kde moderátorka opakovaně odkazuje na jeho názor.

Př.: Podle kritiků by se ale tak za veřejné peníze pořídila stavba, která neprošla řádnou soutěží.

Ministerstvo pro místní rozvoj podle ombudsmanky záměrně neodškodňuje lidi, kteří se na něj obracejí se stížnostmi, nároky mnohých přitom později uznají soudy.

Podle odborového klubu by jinak nemocnice nemohly zajistit plnohodnotný provoz.

K modifikaci výpovědi dochází nejčastěji s intonační variantností. V textu se objevují intonačně oddělené výpovědi. Předsouvají či doplňují výpověď s cílem udržet si recipientovu pozornost. Intonaci jako aktivizační prvek moderátorka dále používá při kladení otázek pomyslným adresátům, kdy na ně následně sama odpovídá.

Př.: Uctít památku a odvahu rodičů. O to usilují takzvané Wintonovy děti.

Nový školní rok začal. Skoro pro milion a půl žáků mateřských, základních nebo středních škol.

Věznice pro ženy v Králikách na Ústeckoorlicku – ano či ne? Místní jsou proti záměru ministerstva spravedlnosti a Vězeňské služby.

Eliptické výpovědi se dále nacházejí v úvodu příspěvku. Moderátorka tím upoutává pozornost recipienta na následující sdělení, plní tedy funkci titulku, stejně jako tomu bylo u předchozích dvou mluvčích. U Daniely Písařovicové se ale tato forma aktivizace objevuje sporadicky.

Př.: Kámen pružný jako plastelína. Nový vynález, který představili vědci z Ústí nad Labem, by měl pomoci stavařům.

V následující tabulce opět shrnujeme výskyt sledovaných jevů.

Počet příspěvků celkem	56
Úvodní výpovědi s objektivním slovosledem	22
Úvodní výpovědi s variantním slovosledem	34
Využití situačního kontextu	1
Voluntativní modalita – vyjádření záměru	17
Voluntativní modalita – vyjádření možnosti	8
Voluntativní modalita – vyjádření nutnosti	11
Epistémická modalita – vyjádření pravděpodobnosti	9
Epistémická modalita – vyjádření evidenciálnosti	14
Elipsa přísudkového slovesa	3
Kompletace výpovědi	7
Úvodní výpovědi s měkkým začátkem	9
Využití katafory	2
Nominalizované výpovědi	3
Využití intonace v podobě otázky	1
Existenciální věty	0
Spojka „a“ na začátku úvodní výpovědi	1
Subjektivní hodnocení	0
Odkaz na další tvorbu televize	1

Tabulka 3: Shrnutí jevů a jejich výskyt v příspěvcích D. Písařovicové

5.1.4 *Jakub Železný*

Jakub Železný je posledním ze čtveřice moderátorů Událostí, sledovanou relaci moderuje od roku 2002. Kromě České televize ho můžeme slyšet i v Českém rozhlase, se kterým spolupracuje již od roku 1993.³⁵ Vybrané relace jsou ze dne 3. a 24. září 2016.

Ve výpovědích obou relací opět převažuje objektivní slovosled. Záznam ze dne 3. září je tvořen 27 vstupy moderátora, v 15 z nich je užit objektivní slovosled. Moderátor používá slovosled jako aktivizační prvek, někdy proto narušuje pořadí téma → réma, v některých případech tak mluvčí nejprve sdělí nové zajímavé informace, aby upoutal recipientovu pozornost. Druhý záznam tvoří 28 vstupů z nichž je 20, tedy většina, řečena v klasickém pořadí objektivního slovosledu, T → R. Následně si uvedeme dva příklady objektivního i variabilního slovosledu, z každé relace jeden.

Př.: Ombudsmanka doporučuje vládě, aby prosadila pomoc pro lidi, kteří potřebují speciálně vycvičené psy.

Zdravotně postižení zřejmě nakonec budou mít od příštího roku stejnou minimální mzdu jako zdraví lidé.

Podle Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu nechal bývalý režim v Československu z politických důvodů zavraždit 248 lidí.

Na českých silnicích je 17,5 tisíce mostů.

J. Železný se poměrně často snaží umístit do tematické části co nejvíce informací, a tím výpověď dynamizuje. Tyto výpovědi se zhuštěnou tematickou částí najdeme v obou relacích celkem desetkrát, ale výrazněji převažují v relaci z 24. září v poměru 7:3.

Př.: Zdeněk Hromádka, který se domáhá kontaktu s dcerou v Rusku, znovu neuspěl.

³⁵ Lidé ČT. *Jakub Železný* [online] © Česká televize 1996–2017 [cit. 29.1.2016] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/lide/jakub-zelezny/>

Prezident Joachim Gauck dnes v proslovu na sjezdu vysídlených Němců ocenil Čechy, konkrétně brněnského primátora Petra Vokřála a spisovatelky Kateřinu Tučkovou a Radku Denemarkovou.

Šikana se na českých vzdělávacích zařízeních podle školní inspekce nejčastěji objevuje ve formě slovních útoků.

Stejně jako ostatní, i J. Železný využívá funkce měkkého začátku. Zasazení zprávy nejprve do prostoru či času také funguje jako aktivátor recipienta, jemuž ulehčuje zprávu vstřebat. Tento jev jsme v textu našli dvanáctkrát.

Př.: Za 5 týdnů půjdou lidé vybírat nové krajské zastupitele a senátory.

Ve Vídni se sešla desítka lídrů zemí, kterých se nejvíc dotýká migrační krize na balkánské trase.

Velmi sporadicky (2 výskyty) se v relaci z 3. září objevují existenciální věty. Původ tohoto termínu je v práci Viléma Mathesia (*Čeština a obecný jazykozpyt*, 1947), podle kterého je to věta nezačleněná, obsahující pouze „jádro výpovědi se slovy průvodními“, jako příklad použil větu: *Byl jednou jeden král.*

Př.: Vrcholí oslavy 700. výročí narození krále a císaře Karla IV.

Existují i další návrhy, jak pozměnit českou ústavu.

Dalším pragmaticky aktivním prvkem v textu jsou prostředky modalit. Opět se zaměříme na modalitu postojovou a jistotní, kdy moderátor není nositelem modálních dispozic, nýbrž jejich zprostředkovatelem. Záměr v textu není vyjádřen jen typickým modálním slovesem chtít, zařadili jsme sem i jiné predikátory vyjadřující záměrnost či vůli konatele děje, mezi ně patří např. predikátor *přát si, preferovat, odmítat* apod. V obou relacích dohromady se vyjádření záměru vyskytuje v devíti případech.

Př.: Komunisté chtějí do kampaní dát asi 27 milionů.

Karimov si přál tradiční muslimský pohřeb.

Preferuje změnit jiný zákon, a to tak, aby u 50 tisíc signatur bylo vždycky číslo občanského průkazu.

Novelu odmítá i ministr spravedlnosti Robert Pelikán a přichází s vlastním řešením.

Kategorie možnosti a její podkategorie dovolení se v textu objevují osmkrát. Moderátor sníženou míru přesvědčení často signalizuje užitím kondicionálu nebo pomocí klasického modálního slovesa *moci*.

Př.: V rámci Dnů evropského dědictví mohou lidé navštívit hlavně místa, kam běžně nesmějí.

V oboru by přitom podle nich mohly vzniknout stovky pracovních míst.

Oběti trestných činů by se mohly dostat rychleji k odškodnému.

Při vyjadřování kategorie nutnosti v textu nalézáme kategorii prosté nutnosti (6 případů) i její podkategorie očekávanost a záhodnost. Z kategorií voluntativní modality je nutnost s jedenácti výskyty v textu užívána nejčastěji.

Př.: Takzvaná teritorialita měla podle předkladatelů omezit korupci při vymáhání pohledávek.

Pušky mají nahradit zastaralé sovětské Dragunovy.

Pan Gauck také řekl, že Německo musí pomáhat i současným uprchlíkům tak, aby to neohrozilo stabilitu země a soudržnost společnosti.

Jelikož moderátor reprodukuje cizí názory, často odkazuje na jejich původce. Epistémickou modalitu, respektive její kategorii evidenciálnost, vyjadřuje stejně jako přechází mluvčí pomocí předložky *podle*, čímž zdůrazňuje odstup od sdělovaného obsahu. Moderátor tak odkazuje buď na konkrétní osoby či instituce anebo neurčitěji na větší celky.

Př.: Prezident Joachim Gauck dnes v proslovu na sjezdu vysídlených Němců ocenil Čechy (...). Podle něj přispěli k usmíření obou národů. Pan Gauck také řekl, že (...).

Podle ekologů jde i o důsledek toho, že stát omezil podporu obnovitelných zdrojů.

Oproti ostatním analyzovaným moderátorům J. Železný nevyužívá k vyjádření míry jistoty tolik obvyklých epistémických částic, zaznamenali jsme jen čtyři případy užití, a to částice *zřejmě* a *možná*. Naopak častěji se u něho vyskytuje užití kondicionálu sloves *mít* a *moci*. Zařadili jsme sem i vyjádření míry pravděpodobnosti pomocí příslovce *přibližně*.

Př.: Nikde by se za ně nemělo platit a na veřejných místech by nemuseli mít náhubek ani vodítka.

Vy senátoři možná budete mít na projednávání návrhů ze sněmovny 60 dnů namísto současných 30.

Česká televize oslovila všechny kraje, v deseti to považují za problém a odhadují, že jde přibližně o třicet procent zásahů.

Zdravotně postižení zřejmě nakonec budou mít od příštího roku stejnou minimální mzdu jako zdraví lidé.

Jakub Železný využívá jako aktivizační prvek anonymizaci konatele děje. Konatele děje upozaduje např. pomocí personifikovaných vyjádření.

Př.: Praha si dnes vyzkoušela ohrožení záplavami nanečisto.

Pan Gauck také řekl, že Německo musí pomáhat i současným uprchlíkům tak, aby to neohrozilo stabilitu země a soudržnost společnosti.

Turecko se zase opatrně pokouší sblížit s Evropskou unií.

Dalším aktivizačním prvkem k udržení pozornosti recipienta je použití spojky *a* na začátku vstupu, čímž moderátor vyvolává pocit kontinuálnosti a celistvosti. V jednom případě jsme ve vstupu zaznamenali využití první osoby plurálu.

Př.: A začne summit největších ekonomik světa G20 v Číně.

A symbolickým krokem zahájil prezident Obama poslední cestu do Asie ve své funkci.

Tak teď tedy pojďme k jedné z těch opravdu ústavních změn.

A potíže má i zákon o znalcích.

Sporadicky v textu nalézáme elipsu přísudkového slovesa. Absence verba finita je rovnoměrně užívána na začátku, uprostřed a na konci výpovědi. Ve třetím, níže zmíněném příkladu, se zároveň jedná o kompletaci výpovědi, kdy mluvčí doplňuje předešlé sdělení.

Př.: *A Vlastimil ještě živě.*

*Omezení pravomocí prezidenta, anebo prodloužení lhůty k projednání zákonů v Senátu.
Poslanci se budou na zářijové schůzi zabývat úpravami ústavy.*

Maximálně ale dvě hodiny za rok.

Počet příspěvků celkem	55
Úvodní výpovědi s objektivním slovosledem	35
Úvodní výpovědi s variantním slovosledem	20
Využití situačního kontextu	0
Voluntativní modalita – vyjádření záměru	9
Voluntativní modalita – vyjádření možnosti	8
Voluntativní modalita – vyjádření nutnosti	11
Epistémická modalita – vyjádření pravděpodobnosti	4
Epistémická modalita – vyjádření evidenciálnosti	9
Elipsa přísudkového slovesa	3
Kompletace výpovědi	1
Úvodní výpovědi s měkkým začátkem	12
Využití katafory	1
Nominalizované výpovědi	10
Využití intonace v podobě otázky	0
Existenciální věty	2
Spojka „a“ na začátku úvodní výpovědi	5
Subjektivní hodnocení	0
Odkaz na další tvorbu televize	1

Tabulka 4: Shrnutí jevů a jejich výskyt v příspěvcích J. Železného

Závěrem můžeme konstatovat, že moderátoři Událostí na úrovni syntaktického jazykového plánu dodržují pravidla zpravodajských žánrů. Nenarušují objektivitu zpráv sdělováním vlastních soudů a názorů, divákům přináší jasné aktuální informace z domova i ze světa. V televizním studiu jsou sami, po celou dobu stojí a jediným objektem v záběru je malý stolek. Moderátoři mluví jasně, čistě a plynule. Každý má pochopitelně individuální styl a rychlost řeči.

5.2 TV Nova

Televize Nova je nejstarší česká komerční televizní stanice, jejímž zakladatelem a prvním generálním ředitelem byl Vladimír Železný. Po léta se TV Nova daří být nejsledovanější českou televizní stanicí. Nyní se zaměříme na její hlavní večerní zpravodajskou relaci, Televizní noviny. Televizní noviny vidáme na obrazovce od samého počátku vysílání TV Nova, od 4. února 1994. Tradičně k nim patří i Sportovní noviny a Počasí.³⁶

Televizní noviny byly vždy moderovány dvojicemi moderátorů, mužem a ženou. Tím se bude analýza moderátorských mluvních projevů z TV Nova lišit od moderátorů České televize. Jelikož se dvojice ve vstupech někdy vzájemně doplňují a mají celý zpravodajský program připravený společně, budeme danou dvojici hodnotit dohromady. Vybrané moderátorské dvojice jsou Lucie Borhyová s Reym Korantengem a Renáta Czadernová s Petrem Suchoněm. U obou dvojic jsme opět vybrali po dvou zpravodajských relacích. Moderátorské dvojice dále ve večerním zpravodajství ještě doplňuje Kristýna Kloubková a Martin Pouva.³⁷

³⁶ *TV Nova* [online], poslední editace 7.2.2017 [cit. 11.02.2017] Wikipedie. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/TV_Nova

³⁷ *Televizní noviny* (TV Nova) [online], poslední editace 6.2.2017 [cit. 11.02.2017] Wikipedie. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Televizn%C3%AD_noviny_\(TV_Nova\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Televizn%C3%AD_noviny_(TV_Nova))

5.2.1 Lucie Borhyová a Reynolds Koranteng

Lucie Borhyová a Rey Koranteng jsou nejstálejší moderátorskou dvojicí na TV Nova. Pár tvoří již od roku 1998. L. Borhyová začala pracovat v TV Nova v roce 1997 jako pomocná moderátorka. R. Koranteng zde začínal jako moderátor Počasí již v roce 1994.³⁸

I příspěvky moderátorů Televizních novin, jež jsou čteny ze čtecích zařízení, mají charakter předem promyšlených a zpracovaných vstupů podobajících se spíše psanému projevu. I přesto, že je TV Nova komerční televizní stanicí, měli by moderátoři dodržovat požadavky zpravodajského stylu a nové zprávy podávat co nejvíce objektivně a neovlivňovat tak myšlení a názory recipientů.

I zde se budeme zaměřovat jen na jednotlivé vstupy moderátorů v televizním studiu. V našem případě, kdy zprávami provází dvojice moderátorů, se stává, že se zprávě věnuje jen jeden z moderátorů anebo se oba navzájem doplňují. Jelikož jsou většinou zpracovávány nové informace, jsou častěji očekávány výpovědi s objektivním slovosledem. Pořad z 6. října je tvořen dohromady 34 vstupy. Vstupem je myšleno i doplnění informace druhým moderátorem. Z 34 úvodních výpovědí je jich 16 vytvořeno s objektivním slovosledem, tedy posloupností $T \rightarrow R$, z toho vyplývá, že je více než polovina s variabilním slovosledem. Variabilního slovosledu je tu ovšem využito k upřednostnění a upozornění na podstatná sdělení, nikoli cílené ovlivňování recipienta. Druhá relace z 12. října je tvořena 44 vstupy, z nichž je 34 úvodních výpovědí s objektivním slovosledem. Tyto dvě relace jsou s přihlédnutím ke slovosledu velmi nerovnocenné a můžeme z toho soudit jen pouhou individualitu pořadů. Následující příklady jsou tvořeny jednou výpovědí objektivního a subjektivního pořadu z každé relace.

Př.: *Provozovatelé dětských hřišť by měli minimálně jednou ročně měnit písek v pískovištích, povinné to ale není.*

³⁸ Zpravodajství a publicistika – Lucie Borhyová, Rey Koranteng [online], © CET 21 SPOL. S R.O. [cit. 12.02.2017]. Dostupné z:

http://tv.nova.cz/archiv/hvezdy/zpravodajstvi?&page=2&p_all_items=16

Unikátní práškovací dron, který jste mohli vidět ve včerejší Snídani s Novou, někdo ještě ten den ukradl.

Světová zdravotnická organizace doporučila výrazné zdražení slazených nápojů.

Legendárním Barrandovským terasám konečně svitla naděje na záchranu.

Za cílené ovlivňování recipienta už ale můžeme považovat případ, kdy moderátoři používají při sdělování zprávy subjektivního hodnocení daných situací. Tento jev je porušením objektivit a neměl by se v seriózním zpravodajství vůbec vyskytovat.

Př.: Česká fotbalová reprezentace zase zklamala. Doma nedokázala porazit ani Ázerbájdžán. A co víc, nevstřelila ani branku. (...) Stejně mizerný útok už má jenom slaboučký Kypr.

Na rozdíl od moderátorů Událostí, u L. Borhyové a R. Korantenga se projevuje snaha sdělit o tématu co nejvíce informací kumulovaných do vedlejších vět přívlastkových. V textu tak, kromě jednoho případu, vůbec nenajdeme zhuštěné nominalizované výpovědi.

Př.: Salah Abdeslam, hlavní podezřelý ze série teroristických útoků v Paříži, které si vyžádaly 130 obětí, přišel o právníky.

Celkem sporadicky se v textu objevuje zasazení výpovědi do prostorového kontextu. Jak už jsme si uváděli, měkký začátek usnadňuje recipientovi recepci. V tomto případě jsme zaznamenali pouze určení místa, nikoliv času.

Př.: V kladenské části Kročehlavy dnes srovnal výbuch se zemí rodinný dům.

Ve Spojených arabských emirátech by se v roce 2020 mohlo po zemi cestovat téměř rychlostí zvuku.

Moderátoři ve vstupech neuvádí jen předtočené obrazové reportáže, ale v živých vstupech se obrací na reportéry TV Nova, kteří jsou buď ve spojení, nebo přímo ve studiu. Moderátoři většinou přímo položí otázku, která by měla být recipientům zodpovězena. Prosté sdělení zprávy je tak výrazně dynamizováno.

Př.: A teď je s námi ve spojení kolega Petr Brzek. Petře, jak to vypadá s předpovědí, bude dál sněžit?

Tak a Hanuš Hanslík je teď s námi ve studiu. Dobrý večer.

A kolega Ondřej Špalek je stále v Kladně přímo na místě tragédie. Ondro, podařilo se už muže v troskách nalézt?

Kromě samotných zpráv se moderátoři věnují dalším pořadům, které TV Nova vysílá či přímo tvoří a v podstatě do zpravodajské relace umisťují reklamní sdělení. Snaží se diváky zaujmout např. poodhalením jejich obsahu tak, aby se následně podívali na zbytek pořadu. V dalším případě reportují již odvysílaný pořad a zvou ke sledování s ním spojené reportáže.

Př.: Už dnes večer hned po Ordinaci v růžové zahradě 2 se můžete těšit na další díl bulvární show Prásk. ... Na jaké kauzy se reportéři zaměřili tentokrát, nám řekne moderátorka Prásku Gábina Partyšová, která je teď s námi ve studiu. Gábino, dobrý večer.

I dnešní premiérový díl reality show, Výměna manželek, protne osudy dvou rodin. A ani tentokrát nebude nouze o vypjaté situace a nečekané zvraty. Velkou roli dnes sehraje i zajímavá sázka.

Alkohol, nepořádek a rozčarování z toho, že místo náhradní manželky, ženy, přijel muž. To byla včerejší Výměna manželek na Nově. Jak žijí oba páry půl roku od natáčení a proč nepřijela Stáňa s Michalem Vojtovi a Lukášovi na svatbu teď uvidíte.

Kromě svých pořadů dělá TV Nova během zpravodajské relace reklamu také svému webu tn.cz.

Př.: Jak hodnotí vítězné volby předseda hnutí ANO Andrej Babiš a jak by se zachoval, kdyby se u některého z politiků jeho hnutí objevilo podezření z korupce? I na tyto otázky odpovídá ministr financí ve speciálním vydání pořadu Vaše téma na webu tn.cz.

V několika případech nebylo příliš složité dohledat výrazové prostředky, které moderátoři TV Nova využili pro udržení recipienta u sledování pořadu. Ve dvou případech užitím subjektivních, citově zabarvených vět žadacích moderátoři přímo apelují na diváky, aby zůstali s nimi a dál sledovali Televizní noviny. Dále moderátoři kromě samotného úvodu nové zprávy přímo sdělují, co právě v tu danou chvíli diváci v reportáži uvidí. Tyto stylistické odchylky slouží k aktivizaci předpokládaného recipienta a k jeho zaujetí předávanou informací, z hlediska normy ale nejsou vnímány jako vhodné, jelikož neplní informační funkci.

Př.: Podrobnosti za chvíli, tak zůstaňte s námi.

Tak si to nenechte ujít a zůstaňte s námi.

Ted' uvidíte, jak na něj vzpomínají čeští politici.

Štáb TV Nova byl přímo uvnitř objektu a vy tedy uvidíte, jak to tam vypadá teď i jak to tam bude vypadat potom.

Tak na co, Štěpáne, diváky dneska nalákáš?

Prostředky modality jsou dalším aktivním prvkem v textu. Modalita je obecně chápána jako nástroj vyjádření hodnocení propozičního obsahu výpovědi. V mediálních textech ale většinou není nositel modálních dispozic identický s osobou mluvčího. I zde najdeme kategorie záměru, možnosti a nutnosti spadající do modality voluntativní, jejichž počet výskytů je celkem vyrovnaný. Častěji než prostá nutnost, jež se v textu vyskytuje celkem pětkrát, najdeme vyjádřené podkategorie nutnosti záhodnost či očekávanost s užitím modálního predikátoru *mít* (8 případů).

Př.: Plánuje se, že by z Dubaje měla vést super rychlodráha.

Státy by to měly zajistit vyšším zdaněním.

Kategorie možnosti je v textu vyjádřena sedmkrát. Zpravidla pomocí modálního slovesa *moci* a v jednom případě pravděpodobnostním výrazem *je možné*.

Př.: *Unikátní práškovací dron, který jste mohli vidět ve včerejší Snídani s Novou, někdo ještě ten den ukradl.*

Pokud se podezření z podvodů prokáže, manažeři nemocnice mohou skončit za mřížemi.

Podkategorii záměru jsme v textu zaznamenali osmkrát. Kromě příznačného predikátoru *chtít* jsme zaznamenali i další výrazy jako nositele záměrnosti děje.

Př.: *Ministerstvo financí si od toho slibuje rychlejší a snadnější výběr daní.*

Vedení záchranky chce podat trestní oznámení na neznámého pachatele.

Polský parlament odmítl přísný zákaz potratů.

Vláda dnes totiž schválila příslušné nařízení, a to i přes odpor lidovců.

Kromě prostředků voluntativní modality se v textu objevuje i modalita jistotní neboli epistémická. U epistémické modality odlišujeme případy, kdy se vyjadřuje přesvědčení o platnosti sdělovaného obsahu, nebo kdy mluvčí reprodukuje cizí názor. Míra přesvědčení o sdělovaném obsahu v textu je moderátory vyjádřena desetkrát. Využívají k tomu např. modální částice *možná* či *zřejmě*, ale nejčastěji je použita nevlastní částice *prý*, a to čtyřikrát.

Př.: *Ani letos ale první sníh nejspíš dlouho nevydrží.*

Nehoda, při které včera v pražských Holešovicích upadlo vozu záchranné služby za jízdy kolo, možná nebyla náhoda.

Pravděpodobně tam explodoval plyn.

Samotné jednání vlády prý probíhalo v klidném duchu.

Zdravotníkům v menších regionálních nemocnicích zřejmě nestoupnou od ledna platy o 10 %, jak slíbila vláda.

Při vyjadřování evidenciálnosti moderátoři odkazují nejčastěji na skupiny lidí, ale také na konkrétní osoby a organizace či instituce. V jejich projevu byla evidenciálnost zaznamenána dohromady devětkrát. Moderátorská dvojice odkazovala na autory sdělení pomocí předložky *podle*, ale v jednom případě jsme

do kategorie evidenciálnosti zahrnuli celou větu, která na původce přímo odkazovala.

Př.: Tyson Fury, který (...). Podle svých slov si braním drog pomáhal od depresí.

Čím dal častěji končí na záchytných stanicích ženy na mateřské dovolené. Ukazují to statistiky z posledních měsíců.

Jejich cena by podle nové výzvy měla stoupnout nejméně o 20 %.

A to je podle odborníků i mnoha fanoušků ostuda.

Poměrně sporadicky můžeme v textu narazit na výpovědi s elipsou přísudkového slovesa. Eliptická výpověď se v projevu vyskytuje třikrát, z toho dvakrát na začátku vstupu. V prvním případě bychom mohli výpověď bez verba finita označit za titulek, jelikož je krátká a svou podobou aktivizuje recipientovu pozornost. Druhá počáteční eliptická výpověď už je rozsahově delší a spíše shrnuje obsah reportáže, na kterou má upoutat pozornost. Ve třetím případě se jedná o kompletační výpověď, tedy intonačně oddělenou a celek doplňující větu maticovou.

Př.: Z boxerského šampiona narkomanem.

Alkohol, nepořádek a rozčarování u toho, že místo náhradní manželky, ženy, přijel muž.

V katastru nemovitostí byly totiž jako jejich vlastníci zapsané už dávno neexistující organizace. Často ještě z dob socialistického Československa.

Kompletaci výpovědi jsme zaznamenali ještě v dalších třech případech, tentokrát ale již s verbem finitem. Opět se jedná o doplnění výpovědi o informace pragmatického významu, kterým by recipient jinak nemusel věnovat dostatečnou pozornost.

Př.: Naděje na záchranu konečně svitla legendárním barrandovským terasám. Začala jejich rekonstrukce.

Závěrem k moderátorské dvojici Borhyová – Koranteng je třeba zmínit negativní jev, který se v textu objevoval nápadně často. Byť se nejedná o výrazový prostředek s persvazivní funkcí, v pouhých dvou relacích jsme ho napočítali dohromady osmkrát. Jedná se o vysvětlovací spojku *totiž*, tj. spojovací výraz užívaný se snahou vytvořit soudržné sdělení. V textu se ale objevuje příliš často a narušuje vnitřní logické souvislosti. Jelikož se v jednom případě, tedy ve vstupu složeném z pouhých dvou vět, vyskytuje hned dvakrát po sobě, můžeme se domnívat, že si ho moderátoři doplňují sami během čtení čtecího zařízení.

Př.: *Vláda dnes totiž schválila příslušné nařízení, a to i přes odpor lidovců.*

Je totiž přesvědčeno, že kolo někdo povolil úmyslně a ne poprvé. Za poslední měsíce se totiž podobných nehod stalo víc.

V Televizních novinách se nezprostředkovávají pouze informace o aktuálních událostech veřejného politického, kulturního či společenského života, jak bychom očekávali od seriózního zpravodajství. Na TV Nova se také zaměřují mimo jiné na slavné osobnosti. V těchto dvou záznamech, jež jsme použili pro naši analýzu, jsou např. umístěny informace o tom, že Karel Gott má velmi nabitý týden nebo že britská vévodkyně Kate zvládla svojí první zahraniční cestu bez manžela. Publikováním i těchto odlehčených témat TV Nova cílí na diváka, kterého život známých osobností zajímá, a mj. tím si televize udržuje svou vysokou sledovanost.

V následující tabulce opět přinášíme přehled kvantitativních údajů o zjištěných výskytech sledovaných jevů.

Počet příspěvků celkem	78
Úvodní výpovědi s objektivním slovosledem	50
Úvodní výpovědi s variantním slovosledem	28
Využití situačního kontextu	0
Voluntativní modalita – vyjádření záměru	8
Voluntativní modalita – vyjádření možnosti	7
Voluntativní modalita – vyjádření nutnosti	13
Epistémická modalita – vyjádření pravděpodobnosti	10
Epistémická modalita – vyjádření evidenciálnosti	9
Elipsa přísudkového slovesa	3
Kompletace výpovědi	4
Úvodní výpovědi s měkkým začátkem	5
Využití katafory	2
Nominalizované výpovědi	1
Využití intonace v podobě otázky	1
Existenciální věty	0
Spojka „a“ na začátku úvodní výpovědi	6
Subjektivní hodnocení	1
Odkaz na další tvorbu televize	4

Tabulka 5: Shrnutí jevů a jejich výskyt v příspěvcích L. Borhyové a R. Korantenga

5.2.2 Renáta Czadernová a Petr Suchoň

Druhou moderátorskou dvojicí vybranou pro naši analýzu je Renáta Czadernová s Petrem Suchoněm. R. Czadernová do TV Nova nastoupila v roce 2007, tedy o rok dříve než její moderátorský kolega. Tehdy moderovala odpolední Televizní noviny s Pavlem Dumbrovským, zatímco P. Suchoň uváděl Sportovní noviny. Moderátorskou dvojicí utvořili v roce 2012.³⁹

Vybrané jevy budeme vyhledávat v záznamech Televizních novin z 9. a 18. října 2016. Opět se nejprve zaměříme na slovosledné uspořádání, kdy předpokládáme větší výskyt slovosledu objektivního. Relace jsou tvořeny 39 vstupy ze dne 9. října a 36 vstupy ze dne 18. října. V prvním záznamu je užití objektivního a variabilního slovosledu poměrně vyrovnané, kdežto druhý záznam má 20 úvodních výpovědí v objektivním slovosledu. Počet užití subjektivního a objektivního slovosledu je tedy také poměrně vyrovnaný. Pořadí réma → téma je používáno cíleně k aktivizaci pozornosti recipienta, kdy je sděleno nejprve jádro výpovědi a až poté východisko. Několikrát po sobě se tento jev objevoval především v relaci z 9. října, což si teď ukážeme na příkladu.

Př.: Výsledky voleb právě teď analyzují špičky sociální demokracie.

Společně s krajskými volbami se v některých regionech konalo také první kolo voleb do senátu.

Výsledky voleb dnes okomentoval také prezident Miloš Zeman.

A tématu krajských voleb se budou věnovat i Střepiny.

Na rozdíl od ostatních mluvčích se u této moderátorské dvojice nevyskytuje tolik modálních výrazových prostředků. Dohromady v obou relacích jsme zaznamenali jen čtrnáct modálních predikátorů. Z voluntativní modality nejvíce

³⁹ Zpravodajství a publicistika – Petr Suchoň, Renáta Czadernová [online] © CET 21 SPOL. S R.O. [cit. 21.02.2017] Dostupné z: http://tv.nova.cz/archiv/hvezdy/zpravodajstvi?&page=2&p_all_items=16

převažovala kategorie nutnosti se sedmi výskyty, kategorie záměru se v textech objevila jen v jednom případě.

Př.: Odpůrce nového parkovacího systému, právník Ondřej Pecák, už má sepsanou žalobu a příští týden ji chce podat pražskému městskému soudu.

V Praze zadrželi ruského počítačového hackera, který měl útočit na vládní cíle ve Spojených státech amerických.

Třeba na Karvinsku je školáci musí vypnout jen co přijdou do školy.

Houbaři se mohou radovat.

S vyšší frekvencí (19 případů) se v projevech vyskytuje i modalita epistémická, a to jak kategorie pravděpodobnosti, tak evidenciálnosti. Do kategorie pravděpodobnosti jsme zařadili i výpovědi s modálním predikátorem *mít*, jenž je používán při vyjadřování téměř stoprocentní jistoty. Míra jistoty a přesvědčení o platnosti sdělovaných informací je nejčastěji vyjadřována pomocí epistémických částic (*prý, zřejmě*).

Př.: Politika určitě nebude vaše jediné téma.

Rodina si pravděpodobně vyráběla elektřinu pomocí centrály a nadýchala se zplodin.

Tentokrát ale podle znalců své jednání ovládat mohl.

Podle právníka Ondřeje Pecáka by žaloba měla být doplněna také o emailovou konverzaci městských částí s rezidenty...

Ve čtyřech úvodních výpovědích moderátoři využili měkkého začátku a nejprve konkretizovali prostorové či časové zasazení daného děje či jevu.

Př.: Ještě před několika lety děti neměly mobily, a tak jim nebylo nutné zakazovat jejich používání.

V pražských stranických centrálách se tentokrát volební výsledky moc nezapíjely.

V úvodních výpovědích je jako aktivizační prostředek sporadicky využívána katafora, tedy odkaz na to, co bude řečeno. Nejprve je vytvořeno napětí

tím, že moderátoři sdělí, co se stalo, a až následně sdělení konkretizují. U obou výpovědí uvedených v příkladu zároveň dochází k elipse přísudkového slovesa. Vypuštění verba finita soustřeďuje pozornost recipienta čistě na předmět či obsah sdělení.

Př.: Házení židlemi, rozbité výlohy a použití plynové pistole. Tak dopadla oslava narozenin v malé obci na Kolínsku.

Masky, proměny, ale také spousta dřiny a potu. To vše na osm soutěžících čeká za pár minut.

Stálá linie střídání moderátorských vstupů a reportáží je rozbíjena živými vstupy reportérů. Moderátoři jsou s nimi ve spojení a přímo se na ně obrací s určitou otázkou k právě rozebíranému tématu, většinou i za doprovodu obrazové reportáže.

Př.: Výsledky voleb právě teď analyzují špičky sociální demokracie, jednání sleduje kolegyně Michaela Šmídová. Michaelo, už jsou nějaké známé výsledky grémia ČSSD a dorazil i Michal Hašek?

Výsledky voleb dnes okomentoval také prezident Miloš Zeman, v Lánech poskytl rozhovor deníku Blesk, další informace má kolegyně Veronika Polášková, Veroniko, co podle Miloše Zemana srazilo vaz ČSSD?

Podrobnosti už má kolega Martin Shneider. Martine, proč se poslanci rozhodli její činnost prodloužit?

Stejně jako u Lucie Borhyové a Reye Korantenga, i tato moderátorská dvojice často odkazuje na další pořady TV Nova či na její zpravodajský server tn.cz.

Př.: ...to dnes prozradil ve speciálním vydání diskuzního pořadu Vaše téma na tn.cz.

A tématu krajských voleb se budou věnovat i Střepiny.

Ani dnes večer nepřijdete o nejsledovanější show Tvoje tvář má známý hlas.

Jak dosáhnout toho, aby se i bláznivý sen stal skutečností, zjišťovali kolegové z magazínu Víkend.

Na konci první nahrávky se Petr Suchoň subjektivně a s větším důrazem na intonaci vyjadřuje ke sportovní události, kterou se později diváci měli dozvědět ve sportovních novinách.

Př.: *Ach to Německo, tak co říkali fotbalisti?*

Opět si závěrem kvantitativně shrneme výskyt daných jevů.

Počet příspěvků celkem	75
Úvodní výpovědi s objektivním slovosledem	37
Úvodní výpovědi s variantním slovosledem	38
Využití situačního kontextu	0
Voluntativní modalita – vyjádření záměru	1
Voluntativní modalita – vyjádření možnosti	6
Voluntativní modalita – vyjádření nutnosti	7
Epistémická modalita – vyjádření pravděpodobnosti	13
Epistémická modalita – vyjádření evidenciálnosti	6
Elipsa přísudkového slovesa	2
Kompletace výpovědi	1
Úvodní výpovědi s měkkým začátkem	4
Využití katafory	3
Nominalizované výpovědi	0
Využití intonace v podobě otázky	0
Existenciální věty	0
Spojka „a“ na začátku úvodní výpovědi	2
Subjektivní hodnocení	1
Odkaz na další tvorbu televize	4

Tabulka 6: Shrnutí jevů a jejich výskyt v příspěvcích R. Czadernové a P. Suchoně

Tato práce má za cíl potvrdit či vyvrátit hypotézy o využití výrazových prostředků syntaktické roviny k ovlivňování, aktivizaci předpokládaných recipientů či ke snižování objektivit a informačních kvalit. Výsledky analýzy jsme shrnuli do následující tabulky, kde si uvádíme kvantitativní údaje o zjištěných výskytech sledovaných jevů u všech analyzovaných moderátorů. Barevně jsme si vyznačili pole s nejvyššími a nejnižšími výskyty, z nichž nyní můžeme vyvodit výsledky.

Mezi moderátory ČT má nejvíce červených polí, jež značí nejvyšší počet výskytů (kromě slovosledu), Daniela Písařovicová, v jejíchž textech (i s přihlédnutím na celkový počet příspěvků) se nejméně vyskytovalo užití objektivního slovosledu. Naopak nejvyšších hodnot dosahovala ve využití situačního kontextu, použití modálních výrazů v kategorii záměru a možnosti a využití intonace v podobě otázky předpokládaným recipientům. Navíc se u D. Písařovicové, jako jediné, nenalézá ani jedno zelené pole, které značí minimální počet výskytů. Stejně množství červených polí má i moderátorská dvojice TV Nova Lucie Borhyová s Reym Korantengem. Nejvíce výskytů dosahovaly při vyjadřování nutnosti pomocí modálních výrazů, při užití otázkové intonace stejně jako D. Písařovicová či využití spojky „a“ v úvodu výpovědi k vytvoření pocitu kontinuitnosti zpráv. Poslední dvě červená pole, subjektivní hodnocení a odkaz na další tvorbu televize, se kvantitativně shodují s jejich kolegy R. Czadernovou a P. Suchoněm. Právě tato druhá moderátorská dvojice TV Nova má ze všech moderátorů nejvíce zelených polí (6).

Z tabulky můžeme vyvodit, že Daniela Písařovicová často používá modální výrazy pro vyjádření záměru. Jakub Železný naopak sporadicky ve svých projevech vyjadřuje míru přesvědčení o sdělovaném obsahu. Marcela Augustová dosahuje nejvyšších výsledků ve vyjadřování evidenciálnosti. Michal Kubal se výrazně odlišuje od ostatních moderátorů s vysokým počtem výskytů eliptických výpovědí. Obě dvojice Novy často v projevu dělají televizi reklamu.

	M.A.	M.K.	D.P.	J.Ž.	L.B.+R.K.	R.C.+P.S.
Počet příspěvků celkem	61	55	56	55	78	75
Úvodní výpovědi s objektivním slovosledem	36	33	22	35	50	37
Úvodní výpovědi s variantním slovosledem	15	22	34	20	28	38
Využití situačního kontextu	0	0	1	0	0	0
Voluntativní modalita – vyjádření záměru	7	4	17	9	8	1
Voluntativní modalita – vyjádření možnosti	0	6	8	8	7	6
Voluntativní modalita – vyjádření nutnosti	5	10	11	11	13	7
Epistémická modalita – vyjádření pravděpodobnosti	7	10	9	4	10	13
Epistémická modalita – vyjádření evidenciálnosti	16	11	14	9	9	6
Elipsa přísudkového slovesa	3	13	3	3	3	2
Kompletace výpovědi	13	4	7	1	4	1
Úvodní výpovědi s měkkým začátkem	16	9	9	12	5	4
Využití katafory	2	6	2	1	2	3
Nominalizované výpovědi	4	6	3	10	1	0
Využití intonace v podobě otázky	0	0	1	0	1	0
Existenciální věty	0	0	0	2	0	0
Spojka „a“ na začátku úvodní výpovědi	0	3	1	5	6	2
Subjektivní hodnocení	0	0	0	0	1	1
Odkaz na další tvorbu televize	0	2	1	1	4	4

Tabulka 7: Celkový souhrn výrazových prostředků syntaktické roviny u všech zkoumaných mluvčích

V samostatné tabulce jsme zaznamenali průměrný výskyt jevu na jeden příspěvek v relacích, kde došlo k porušení syntaktické normy. Udělali jsme si průměr zvlášť pro Českou televizi, zvlášť pro Novu a průměr obou televizních stanic dohromady. Rovněž jsme si barevně vyznačili pole s vyšší hodnotou, než je uvedena v hromadném průměru. ČT má 10 políček a TV Nova 7. Z toho vyplývá, že moderátoři Událostí používají výrazové prostředky s persvazivní funkcí častěji než moderátoři TV Nova. Tento výsledek ale může být podmíněný tím, že jsme s moderátorskou dvojicí TV Nova zacházeli jako s jedním mluvčím. I přesto musíme konstatovat, že rozdíl v užití daných výrazových prostředků mezi jednotlivými zpravodajstvími není nijak výrazný.

	ČT	Nova	Dohromady
Počet příspěvků celkem	56,75	76,5	
Úvodní výpovědi s objektivním slovosledem	31,5	43,5	35,5
Úvodní výpovědi s variantním slovosledem	22,75	33	23,1
Využití situačního kontextu	8,5	0	
Voluntativní modalita – vyjádření záměru	9,25	4,5	7,6
Voluntativní modalita – vyjádření možnosti	7,3	6,5	7
Voluntativní modalita – vyjádření nutnosti	9,25	10	9,5
Epistémická modalita – vyjádření pravděpod.	7,5	11,5	8,8
Epistémická modalita – vyjádření eviden.	12,5	7,5	10,8
Elipsa přísudkového slovesa	5,5	2,5	4,5
Kompletace výpovědi	6,25	2,5	5
Úvodní výpovědi s měkkým začátkem	11,5	4,5	9,16
Využití katafory	2,75	2,5	2,66
Nominalizované výpovědi	5,75	1	4,8
Využití intonace v podobě otázky	1	1	1
Existenciální věty	2	0	
Spojka „a“ na začátku úvodní výpovědi	3	4	3,4
Subjektivní hodnocení		1	1
Odkaz na další tvorbu televize	1,33	4	2,4

Tabulka 8: Průměrný výskyt jevů

Výrazové prostředky, které se vyskytovaly v analyzovaných textech, jsme sepsali níže, abychom mohli přehledně zaznamenat, zda jevy porušují možné zpravodajské hodnoty, jako je objektivita, neutralita či informativnost, a zda mohou být prostředkem aktualizace.

	Objektivita	Neutralita	Informativnost	Aktualizace
Slovosledná variantnost		X	X	X
Modalita voluntativní	X	X	X	X
Modalita epistémická	X	X	X	X
Elipsa přísudkového slovesa		X		X
Kompletace výpovědi		X		X
Úvodní výpovědi s měkkým začátkem			X	X
Využití katafory		X		X
Nominalizované výpovědi		X	X	X
Využití intonace v podobě otázky	X			X
Existenciální věty				X
Spojka "a" na začátku úvodní výpovědi		X		X
Subjektivní hodnocení	X	X	X	X
Odkaz na další tvorbu televize	X	X	X	X
Přetížení spojky		X		
Věty žádací	X	X		X

Tabulka 9: Užití syntaktické prostředky ohrožující zpravodajské normy

Závěrem odpovíme na otázky, jež jsme si položili na začátku práce:

1. Je u některých mluvčích využíváno prostředků syntaktické roviny k narušení objektivitě či informačních kvalit?
2. Jaké výrazové prostředky mohou působit jako aktivní prvky při ovlivnění předpokládaných recipientů?
3. Dodržují televizní stanice požadavky kladené na zpravodajské žánry?
4. Mohou se lišit mluvčí, vystupující v identickém pořadu?
5. Vyskytují se rozdíly v hlavní zpravodajské relaci veřejnoprávní a komerční televizní stanice?

Výsledky práce s přepisem moderátorských vstupů ukázaly, že ovlivňování a aktivizace předpokládaných recipientů probíhá i na syntaktické rovině. Jak jsme očekávali, nedocházelo k záměrnému snižování objektivitě či informační kvality. Evidentní ale byla snaha probudit a následně i udržet pozornost předpokládaných recipientů.

Nejnápadnějším aktivizačním prostředkem byly slovosledné variace. Často byly vytvářené neslovesné, intonačně uzavřené výpovědi, jejichž užitím se zvyšovala dynamika projevu. Dále jsme jako aktivizační prvek zaznamenali užití modalitě či jiné prostředky řečnického stylu. Podrobnější rozpis najdeme v tabulkách.

Mezi nejčastěji artikulované normativní požadavky na zpravodajství v liberálně demokratických společnostech je, podle T. Trampoty (*Zpravodajství*, 2006), objektivita, vyváženost a nestrannost v konkrétních výstupech. Obě televizní stanice mají snahu tyto normativní požadavky dodržovat. Jsou nestranné i objektivní, kromě dvou případů TV Nova, kdy se moderátoři subjektivně vyjadřovali ke sportovním událostem.

U všech moderátorů jsme mohli najít stejné či podobné výrazové prostředky syntaktické roviny, jejich kvantitativní užití pak ovlivňuje podobu idiolektů jednotlivých mluvčích. I přesto, že šlo o stejný pořad s předem připraveným textem, projevy jednotlivých moderátorů se v užití výrazových prostředků lišily.

Rozdíl mezi veřejnoprávní a komerční televizní stanicí není přehlédnutelný. TV Nova se mnohem častěji zaměřuje na divácky atraktivnější témata, tzv. soft news. Má také potřebu neustále zmiňovat, jaké pořady byly či budou odvysílány a nabádá přímo k jejich sledování. Komunikační interakcí moderátorských dvojic se snaží tvořit zprávy formou doplňujících dialogů, což může předpokládaným recipientům usnadnit vstřebání informací. Proto moderátoři hlavní zpravodajské relace veřejnoprávní České televize působí v porovnání s TV Nova mnohem profesionálněji, a tedy i důvěryhodněji. Podle výsledků porovnaných údajů v tabulkách jsme zjistili, že více pragmaticky aktivních výrazových prostředků používají moderátoři pořadu Události veřejnoprávní České televize.

ZÁVĚR

V úvodu práce jsme si nejprve přiblížili zkoumanou látku. Vybrali jsme osm záznamů hlavní zpravodajské relace České televize – Událostí, a osm záznamu z hlavní zpravodajské relace TV Nova – Televizních novin. Analýze bylo podrobena dohromady osm mluvčích s tím, že u každého jsme měli k dispozici dvě nahrávky. Pro práci bylo důležité si nejprve pořídit přepisy nahrávek. Texty z České televize jsou dostupné v databázi Anopress, ale záznamy z TV Nova jsme si museli přepsat sami.

Za cíl této bakalářské práce jsme si stanovili potvrdit či vyvrátit hypotézy o využití výrazových prostředků syntaktické roviny k ovlivňování, aktivizaci předpokládaných recipientů či ke snižování objektivitu a informačních kvalit. Předpokládali jsme, že zpravodajské pořady dbají na objektivitu a kvalitu informací, dále že moderátoři respektují požadavky kladené na zpravodajské žánry a záměrně neužívají prostředků směřujících ke snížení informačních kvalit či objektivitu, ale usilují především o získání a udržení pozornosti předpokládaného recipienta. Kromě hypotéz jsme si také stanovili pět výzkumných otázek, na které jsme si v závěru práce odpověděli.

Práce dále pokračuje kapitolami, ve kterých jsme si přiblížili problematiku komunikace a publicistického stylu s důrazem na zpravodajství. V samotné analýze vybraných prostředků syntaktického jazykového plánu jsme se nejprve zaměřili na Českou televizi a na jednotlivé moderátory v abecedním pořádku. Mezi vybrané výrazové prostředky syntaktické roviny bylo zařazeno slovosledné variování, modalita voluntativní i epistémická, užití výpovědních modifikátů, jako je např. elipsa verba finita nebo častý byl výskyt doplňujících, intonačně samostatných výpovědí. Dále jsme se v textech zaměřili například na užití katafory či subjektivní hodnocení. U prostředků, které byly v daných textech nalezeny, jsme si hned uvedli několik příkladů. Kvantitativní údaje o zjištěných výskytech sledovaných jevů byly vždy zaznamenány do tabulky jednotlivě ke každému moderátorovi či ke dvojici moderátorů v případě TV Nova.

Z analýzy je patrné, že se v textech objevovaly výrazové prostředky syntaktické roviny, které by mohly porušit normativní požadavky kladené na

zpravodajství a inklinovala k nim obě média. V projevech ale nedocházelo k záměrnému snižování objektivitu či informační kvality sdělovaných zpráv. Výrazových prostředků syntaktického jazykového plánu bylo využito k ovlivňování a aktivizaci předpokládaných recipientů, projevila se snaha probudit a následně udržet jejich pozornost. Tím jsme si potvrdili hypotézy z úvodu práce. Výrazová pestrost užitých prostředků pak ovlivňovala podobu idiolektů jednotlivých mluvčích.

V závěrečných tabulkách jsme si shrnuli jevy, které se u mluvčích objevovaly, a zaznamenali jsme si četnost jejich výskytu. Rovněž jsme si spočítali průměrný výskyt jevů. Z tabulek vyplynulo, že moderátoři Událostí častěji používají prostředky syntaktického jazykového plánu k ovlivnění a aktivizaci recipienta. V další tabulce jsme si u daných jevů uvedli, které z konkrétních hodnot by mohly porušovat. Vyhodnocením získaných dat se ukazuje, že rozdíl mezi jednotlivými zpravodajskými relacemi není nijak výrazný.

ANOTACE

Autor: Rybenská Monika

Název fakulty a katedry: Filozofická fakulta Univerzity Palackého, Katedra bohemistiky

Název bakalářské diplomové práce: Prostředky syntaktické roviny jako nástroj ovlivnění recipienta publicistických komunikátů

Vedoucí práce: Mgr. Jindřiška Svobodová, Ph.D.

Klíčová slova: zpravodajství, Česká televize, TV Nova, analýza, objektivita, neutralita, informační kvalita, syntaktická rovina, ovlivnění, aktivizace

Počet znaků: 92 664

Počet stran: 73

Počet použitých zdrojů: 14 knižních publikací, 1 článek, 13 internetových zdrojů

Počet příloh: 2

Anotace:

Tato bakalářská práce se zaměřuje na persvazivní funkci výrazových prostředků syntaktického jazykového plánu u moderátorů hlavního večerního zpravodajství České televize a TV Nova. Materiálová báze byla získána přepisem vydání zpravodajských relací odvysílaných na podzim roku 2016, při opatření přepisů bylo využito databáze monitoringu českých médií Anopressu. Teoretická část je zaměřena na mediální komunikaci, publikum, publicistický styl, zpravodajství a na požadavky kladené na zpravodajství, tedy objektivitu, neutralitu a informační kvalitu. V praktické části jsou získané informace aplikovány na prostředky syntaktické roviny. Cílem zkoumání bylo zjistit, jaké možnosti výrazových prostředků s potenciálem porušit objektivní, neutrální a informační aspekt výpovědi nabízí syntaktická rovina profesionálním mluvčím. Závěr práce je zaměřen na kvantifikaci nasbíraných dat, uvedených v příložených tabulkách a jejich následné zhodnocení.

RESUMÉ

This thesis is focused on analyzing the means of expression on syntactic level, which could reduce the objectivity, neutrality or quality of information. As the default text, we used the transcribed sessions of the main news of Czech Television and TV Nova. We examined and compared a total of eight speakers. In their speeches, we focused on phenomena such as word order variations or on expressing modality, but also on the utilization of rhetorical style. For analysis of the data, which was recorded in the tables, we used quantitative research method. We came to the conclusion that the speakers do not use the means of expression to reduce the objectivity, neutrality or information quality on purpose, but they use them to attract and retain the attention of viewers. On syntactic level, we could not identify any significant differences, other than slightly increased use of means of expression by the announcers of the Czech Television.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní publikace:

BĚLIČOVÁ, Helena. *Modální báze jednoduché věty a souvětí: (k porovnávání syntaxi češtiny a ruštiny)*. Praha: Ústav pro jazyk český ČSAV, 1983, 154 s.

ČECHOVÁ, Marie, KRČMOVÁ, Marie a MINÁŘOVÁ, Eva. *Současná stylistika*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, 381 s.

DANEŠ, František, GREPL, Miroslav a HLAVSA, Zdeněk. *Mluvnice češtiny 3*. Praha: Academia, 1987, 746 s.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011, 372 s.

GREPL, Miroslav a KARLÍK, Petr. *Skladba češtiny*. Olomouc: Votobia, 1998, 503 s.

JÍLEK, Viktor a BEDNAŘÍKOVÁ, Božena. *Jazykové prostředky s potenciálem porušit normu v oblasti mediálního zpravodajství*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, 233 s.

JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. 2., přepracované vydání. Praha: Portál, 2015, 390 s.

OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Druhé, upravené vydání. Prague: Karolinum, 2011, 144 s.

PALMER, Frank Robert. *Mood and modality*. Cambridge: Cambridge University Press, 1995, 242 s.

POUPEROVÁ, Olga. *Regulace médií*. Praha: Leges, 2010, 272 s.

REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004, 327 s.

TRAMPOTA, Tomáš a VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010, 293 s.

TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Praha: Portál, 2006, 191 s.

UHLÍŘOVÁ, Ludmila. *Knižka o slovosledu*. Praha: Academia, 1987, 160 s.

Odborné články:

SVOBODOVÁ, Jindřiška. *Persvazivní funkce výrazových prostředků syntaktického plánu ve vybraných komunikátech mluvené publicistiky*. V tisku.

Internetové zdroje:

Anopress IT, a.s.: *O nás* [online]. [cit. 21.3.2017]. Dostupné z:

<http://www.anopress.cz/anopress>

BURÁŇOVÁ, Eva. Slovo a slovesnost: *Vztah mezi pravděpodobností, dispoziční a záměrovou modalitou*. Roč. 40 (1979), č. 2, str. 98–101 [online]. [cit.

10.11.2016]. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=2596>

Česká televize: Lidé ČT – *Daniela Písařovicová* [online]. [cit. 23.11.2016].

Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/lide/daniela-pisarovicova/>

Česká televize: Lidé ČT – *Jakub Železný* [online]. [cit. 29.1.2016]. Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/lide/jakub-zelezny/>

Česká televize: Lidé ČT – *Marcela Augustová* [online]. [cit. 03.03.2016]

Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/lide/marcela-augustova/>

Česká televize: Lidé ČT – *Michal Kubal* [online]. [cit. 16.11.2016]. Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/lide/michal-kubal/>

Česká televize: *Základní informace o ČT* [online]. [cit. 16.11.2016]. Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/zakladni-informace-o-ct/>

TV Nova: Zpravodajství a publicistika – *Lucie Borhyová* [online]. [cit.

12.02.2017]. Dostupné z: <http://tv.nova.cz/clanek/hvezdy/zpravodajstvi/lucie-borhyova.html>

TV Nova: Zpravodajství a publicistika – *Petr Suchoň* [online]. [cit. 21.02.2017].
Dostupné z: <http://tv.nova.cz/clanek/hvezdy/zpravodajstvi/petr-suchon.html>

TV Nova: Zpravodajství a publicistika – *Renáta Czadernová* [online]. [cit. 21.02.2017]. Dostupné z: <http://tv.nova.cz/clanek/hvezdy/zpravodajstvi/renata-czadernova.html>

TV Nova: Zpravodajství a publicistika – *Rey Koranteng* [online]. [cit. 12.02.2017]. Dostupné z: <http://tv.nova.cz/clanek/hvezdy/zpravodajstvi/rey-koranteng.html>

Wikipedie: *Televizní noviny* [online]. [cit. 11.02.2017]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Televizn%C3%AD_noviny_\(TV_Nova\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Televizn%C3%AD_noviny_(TV_Nova))

Wikipedie: *TV Nova* [online]. [cit. 11.02.2017]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/TV_Nova

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Shrnutí jevů a jejich výskyt v příspěvcích M. Augustové	29
Tabulka 2: Shrnutí jevů a jejich výskyt v příspěvcích M. Kubala	34
Tabulka 3: Shrnutí jevů a jejich výskyt v příspěvcích D. Písařovicové	39
Tabulka 4: Shrnutí jevů a jejich výskyt v příspěvcích J. Železného	44
Tabulka 5: Shrnutí jevů a jejich výskyt v příspěvcích L. Borhyové a R. Korantenga	54
Tabulka 6: Shrnutí jevů a jejich výskyt v příspěvcích R. Czadernové a P. Suchoně	58
Tabulka 7: Celkový souhrn výrazových prostředků syntaktické roviny u všech zkoumaných mluvčích	60
Tabulka 8: Průměrný výskyt jevů.....	61
Tabulka 9: Užití syntaktické prostředky ohrožující zpravodajské normy.....	62

SEZNAM PŘÍLOH

Viz. přiložené CD.

Příloha č. 1

Excerpované texty příspěvků České televize.

Příloha č. 2

Excerpované texty příspěvků TV Nova.